

Univerzita Karlova v Praze

Evangelická teologická fakulta

Diplomová práce

Autor: Marek Ryšánek

Zvěst o vzkříšení v kázání církve

Katedra praktické teologie

Vedoucí práce: Prof. ThDr. Pavel Filipi

Studijní program: Evangelická teologie

2006

Chtěl bych tímto poděkovat vedoucímu práce prof.ThDr.Pavlu Filipimu za pomoc při nalezení koncepce práce, za formální a obsahové připomínky.

Svůj dík bych chtěl také vyjádřit mojí drahé manželce, Mgr. Václavě Ryšánkové, za její trpělivou pomoc, jakož i za podporu a pochopení po celou dobu mého studia.

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci s názvem „Zvěst o vzkříšení v kázání církve“ napsal samostatně a výhradně s použitím citovaných pramenů.

V Rýmařově dne 28.května 2006

Marek Ryšánek

Obsah

I. Úvod	6
II. Biblická nauka o vzkříšení	8
II.1. Vzkříšení Kristovo	10
II.2. Vzkříšení věřících s Kristem	14
II.3. Všeobecné vzkříšení z mrtvých	14
III. Srovnání kázání	16
III.1. Kázání z přelomu devatenáctého a dvacátého století	17
III.1.1. Kázání Ferdinanda Císaře: „ Okrasa místo popela a místo hloží myrtus“	18
III.1.2. Kázání Benjamína Košuta na text 2. Korintským 4, 13- 14	26
III.1.3. Kázání Jana Karafiáta: „Ježíš Kristus - Syn Boží“	29
III.1.4. Shrnutí první skupiny kázání	34
III.2. Kázání z doby po vzniku Československé republiky	35
III.2.1. Kázání Lubomíra Tardyho: „Pamatuj“	36
III.2.2. Kázání Josefa Křenka: „Nesmrtelný Kristus“	39
III.2.3. Shrnutí a srovnání kázání z doby meziválečné	42
III.3. Kázání doby současné	43
III.3.1. Kázání Dany Rotkovské: „Pán byl opravdu vzkříšen“	43
III.3.2. Kázání Emanuela Vejnarů: „Zmrtvýchvstání?“	46
III.3.3. Kázání Tomáše Trusiny: „Neděle velikonoční“	49
III.3.4. Kázání Svatopluka Karáska na Boží hod velikonoční	53
III.3.5. Shrnutí a srovnání kázání ze současnosti	56
IV. Souhrn poznatků	58
V. Závěr	61
VI. Seznam použité literatury	62

Ve své práci se zabývám tím, jak přistupují ke zvěsti o vzkříšení kazatelé českobratrské tradice od konce století devatenáctého do začátku století jedenadvacátého.

Nejprve popisují biblickou zvěst o vzkříšení. Informace v této části čerpám z knih Petra Pokorného „Vznik christologie“ a „Perspektiva víry“, biblických slovníků Adolfa Novotného a Jeana Jacqueuse von Allmena.

Podstatu práce tvoří srovnání kázání. Tato jsou rozdělena do tří skupin podle doby vzniku. Kázání z doby před první světovou válkou představují kázání Ferdinanda Císaře, Jana Karafiáta a Benjamina Košuta. Autory kázání z doby meziválečné jsou Lubomír Tardy a Josef Křenek. Poslední skupinou jsou kázání současných autorů – Dany Rotkovské, Emanuela Vejnara, Tomáše Trusiny a Svatopluka Karáska.

Kázání reprodukuji, všímám si shod, rozdílů a toho, jak jsou kázání vystavěna, co je jejich účelem, jaké obrazy vzkříšení posluchačům předkládají.

I. Úvod

„Neboť není-li vzkříšení z mrtvých, nebyl vzkříšen ani Kristus. Nebyl-li však Kristus vzkříšen, je vaše víra marná, ještě jste ve svých hříších, a jsou ztraceni i ti, kteří zesnuli v Kristu. Máme-li naději v Kristu jen pro tento život, jsme nejubožejší ze všech lidí!“

(1 K 15, 16 – 17)

Těmito dramatickými slovy vystihuje apoštol Pavel význam vzkříšení pro život křesťana. Vzkříšení je základním pojmem křesťanství. Bez něj by křesťanství ztratilo základ, na kterém spočívá, změnilo by se jen v etické požadavky. Pokud není vzkříšení, svět je absurdním divadlem. Proč se potom snažit, když žijeme pouze teď, pouze a jenom tento a žádný jiný život?

Kristovo vzkříšení mění naši perspektivu, žádná situace není naprosto beznadějná. Ani smrt není koncem nadějí.

Zvěst o vzkříšení stojí na počátku existence církve. Bez ní by ustrašení učedníci jen ztěží neohroženě zvěstovali, že Kristus byl vzkříšen, bez ohledu na nebezpečí ztráty života.

Jak ale zvěstovat vzkříšení – událost z jiného světa?

Zvěst o vzkříšení zní z kazatelen křesťanské církve po celém světě. Ale jakou roli hraje v životě církve? Umí církve žít v perspektivě vzkříšení? Jak tuto zvěst věrohodně předat světu, který ji potřebuje slyšet a do kterého nás Bůh posílá, abychom mu sloužili? Tuto otázku si kladu ve své práci kazatele. Proto jsem si také zvolil jako téma své diplomové práce „Zvěst o vzkříšení v kázání církve.“

Učinil jsem tak s nadějí, že mi práce na tomto tématu umožní vyjasnit si, jakou roli má vzkříšení v životě církve zaujmout, jakým způsobem o vzkříšení mluvit, jak posluchačům pod kazatelnou tuto zvěst zprostředkovat tak, aby oni sami z ní měli užitek, aby poznali, jak netušené možnosti víra ve vzkříšení člověku nabízí.

Pro svou práci jsem zvolil následující postup:

Nejprve v krátkosti popisuji biblickou zvěst o vzkříšení. Podstatou mé práce je srovnání několika kázání vzniklých v průběhu jednoho století. Kázání jsou rozdělena do tří skupin. První skupinu tvoří kázání z doby před první světovou válkou, druhou skupinou jsou kázání z doby meziválečné a poslední skupinu tvoří kázání současných autorů.

Všechna kázání ve své práci reprodukuji. Snažím se vystihnout, jak se autor staví k problematice vzkříšení, co je cílem jeho kázání. Kázání srovnávám v rámci jednotlivých skupin, všímám si společných rysů a rozdílů mezi jednotlivými skupinami.

Nakonec charakterizuji zásadní tendence vývoje kázání v průběhu posledního století. Snažím se vystihnout, co by mělo být jádrem kázání, čeho by si měl kazatel být vědom, co by neměl vynechat a čeho by se měl naopak vyvarovat.

II. Biblická nauka o vzkříšení

V tomto oddíle vycházím, pokud není uvedeno jinak, z informací obsažených pod heslem vzkříšení¹ v Biblickém slovníku, který spolu se svými spolupracovníky napsal Adolf Novotný. Z něj získané údaje jsem doplnil z knihy „Perspektiva víry“ autorů Petra Pokorného a Josefa Veselého a z knihy Petra Pokorného „Vznik christologie“.

Petr Pokorný se v knize Perspektiva víry k problematice vzkříšení ve Starém zákoně vyjadřuje takto: „*Ve srovnáním s pozorností, kterou Starý zákon věnuje zvěsti o Boží vládě nad celým stvořením a o vyústění „tohoto věku“ se nápadně málo mluví o posmrtné naději...Starozákonní svědkové se především soustřeďují na model pozemského života, který by odpovídal Božímu zákonu...Život dlouhý a přitom naplněný...to je základ starozákonní naděje.*“ Jako příklad uvádí citát ze žalmu 115: „*Hospodin ať vás rozmnoží, vás i vaše syny! Jste Hospodinovi požehnání; on učinil nebesa i zemi. Nebesa, ta patří Hospodinu, zemi však dal lidem. Mrtví nechválí už Hospodina...*“ (Ž 115, 14 – 17a)²

Na jiném místě P.Pokorný pokračuje myšlenkou, že starozákonním svědkům víry nejde „*o polemiku proti naději ve smrti. O Boží moci, která přesahuje lidské představy, nemá žalmista pochyb, ale nemůže o ní mluvit, dokud nepřipomene nápravu a dovršení vztahů, které se formují v tomto životě...Naděje Božího lidu je zprvu převážně vnitrodějinná. Zkušenost víry, která je zakotvena v minulosti, ujišťuje člověka i tehdy, kdy je na konci svých sil, že Bůh naplní svá zaslíbení na jeho rodině a lidu... Naděje se tedy upínala především k záchraně Božího lidu a později k obnově světa. Někdy se mluví o novém věku, ale i ten znamená dovršení a očištění pozemských vztahů: Hle, já stvořím nová nebesa a novou zemi... nikdy víc už nebude v něm slyšet pláč a křik. Nikdy tam už nebude dítě, které zemře v několika dnech, ani stařec, který by se nedožil plnosti věku.*“ (Iz 65, 17a,19b-20a).³ „*U některých textů nelze však vůbec rozhodnout, zda se týkají dějinné budoucnosti, nebo nového stvoření*“⁴.

¹ Novotný, A. Biblický slovník. Praha: Kalich, 1992, sv.2, str. 1260 - 1261

² Pokorný, P. Perspektiva víry: Úvod do eschatologie. 1.vyd. Praha: Kalich, 1992, str.20

³ Pokorný, P. Perspektiva víry: Úvod do eschatologie. 1.vyd. Praha: Kalich, 1992, str. 22

⁴ Pokorný, P. Perspektiva víry: Úvod do eschatologie. 1.vyd. Praha: Kalich, 1992, str.22

Otázka, zda Bůh může prosadit svou spravedlnost i za hranicemi tohoto věku a za hranicemi pozemského života, „...se stala aktuální zejména v době makabejské vzpoury proti seleukovské nadvládě po roce 166 př. Kristem, kdy lidé, podle tehdejších měřítek nejspravedlivější, umírali mladí v boji. Chasidové, kteří makabejskou revoltu v její první fázi podporovali, došli k přesvědčení, že Bůh si vytvoří prostor pro naplnění své spravedlnosti tím, že zemřelé vzkřísí z mrtvých (2. Mak. 6,18 – 7,12). Bůh jako stvořitel k tomu má „moc“ (Mk 12, 24). Očekávané vzkříšení z mrtvých bylo v podstatě novým stvořením. Nešlo o návrat do tohoto života, o zázračnou resuscitaci. Totožnost života uchová ze své lásky jen Bůh sám, i když se v jednotlivých případech se objevují představy z řecké filozofie, jako například představa o přežívání duší.“⁵

V židovství se pod vlivem apokalyptiky vyvinula představa, že ke vzkříšení dojde v souvislosti s posledním soudem (4.Ezd. 7,32–35a; Test.Benj. 10;1.Hen. 51,1n; ž. Šal. 3,10nn).

Tento vývoj se odráží i v některých místech v mladších vrstvách Starého zákona.

Ve slovníku Jeana Jacquese von Allmena se v hesle zmrtvýchvstání, které zpracoval P. Bonnard, objevuje myšlenka vzkříšení v pozdních žalmech. Smysl těchto oddílů ovšem podle něj není nesporný (Ž 16,10n; 49,16; 73,26; 17,15).⁶

Podle Biblického slovníku Adolfa Novotného se k otázce vzkříšení vyjadřují ve Starém zákoně následující místa:

- Jb 19, 25nn - jeho vypovídací hodnota je v této souvislosti sporná, protože reformační překlady zcela neodpovídají úplně dobře hebrejskému textu
- Iz 26, 19 - spravedliví mrtví obživnou a jejich mrtvá těla vstanou, aby se spravedliví mrtví mohli podílet na budoucím vysvobození Božím
- Da 12, 2 – jedni procitnou k věčnému životu, druzí k věčné potupě
- Iz 53 – zmínky o vzkříšení jsou poněkud nejasné

⁵ Pokorný, P. Perspektiva víry: Úvod do eschatologie. 1.vyd. Praha: Kalich, 1992, str.39

⁶ von Allmen, Jean, Jacques; et all. Biblický slovník, Praha, Kalich. 1987, str.338

V novozákonní době židé věřili ve vzkříšení z mrtvých - až na saduceje, kteří tvrdili, že tuto víru nelze opřít o Pentateuch. Pro Izraelce byl život bez těla nepředstavitelný, věřilo se ve vzkříšení těla v hrubém fyzickém smyslu.

II.1. Vzkříšení Kristovo

Základem vyznání křesťanské církve a událostí, která vlastně zapříčinila její vznik, je vzkříšení Kristovo. Před a za vzkříšením Kristovým stojí události, které jsou z historického hlediska přijatelné a vysvětlitelné. Vzkříšení předcházelo Kristovo zatčení, ukřižování a pohřbení. Pochopitelná je reakce učedníků. Jak uvádí Petr Pokorný ve své knize „Vznik christologie“, evangelia na vícero místech vyprávějí o útěku a strachu učedníků po Ježíšově zatčení (Mk 14, 50par, srv. Mk 14,53n, 66-72par; J 18, 15–18.25–27). Lukášovo evangelium obsahuje také motiv vnitřní krize učedníků po Ježíšově popravě (Lk 24, 21). P.Pokorný upozorňuje na historickou spolehlivost těchto zpráv. „*Pozdější církevní kruhy, které je tradovaly, neměly žádný zájem na tom, aby podtrhovaly slabost víry svých zakladatelů.*“⁷ V oddílech pojednávajících o dění po Velikonoční neděli vyprávějí evangelia o zvěstování Ježíšových učedníků o tom, že Bůh vzkřísil Ježíše Krista z mrtvých. Co je však podstatou onoho dění, které zapříčinilo, že ustrašení Kristovi učedníci najednou neohroženě zvěstovali Ježíšovo vzkříšení bez ohledu na následky? Touto událostí je zjevení Ježíše Krista, kterého předtím viděli umírat.

P.Pokorný ve své práci uvádí tezi německého teologa Williho Marxsena. Podle něj jsou slova o zmrtvýchvstání vlastně interpretačním výrazem pro vizi vzkříšeného Ježíše. Volba tohoto výrazu předpokládá tento logický postup: „*Jestliže se nám zjevil ukřižovaný Ježíš, musel ho Bůh vzkřísit z mrtvých.*“⁸

Jak na jiném místě P.Pokorný konstatuje, neexistují žádní nezaujatí svědkové Ježíšova vzkříšení. Všichni jsou současně svědky víry, takže je zde podezření, že se jedná o projekci vlastního vysněného přání, o halucinaci, či o historizaci mýtu, popřípadě ideologie. Toto podezření vyvrací velice

⁷ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.96

⁸ Pokorný,P. Vznik christologie, Praha, Kalich. 1988, str. 103

přesvědčivými argumenty. Jako první jmenuje shodnost většiny vizí. Dále konstatuje: „*Subjektivní přesvědčení o duchovní přítomnosti zemřelého učitele či vůdce může sice po depresi nově vzniknout a udržet se mezi jeho stoupenci, ale vymírá s lidmi, kteří stáli pod osobním vlivem zemřelého.*“⁹

O historické věrohodnosti zpráv o zjevení zmrtvýchvstalého se vyjadřuje takto: „*Křesťanský výklad vztahu mezi ukřižováním Ježíše a vznikem velikonoční víry /tzn. velikonočního poselství: Bůh jej vzkřísil/ je sice vědomě angažován/ je to výrok víry/, ale neexistuje pro něj žádná historicky věrohodnější alternativa.*“¹⁰ „*Vztahuje se k nové události, která v dosavadní zkušenosti nemá přímou analogii, a přece se týká objektivní historie a zanechala v ní zřetelné stopy. Má tedy také „historický okraj“: nové chování učedníků, jejich vyznání, vznik církve, misii atd. ...Psychologický výklad vzniku křesťanství nebo jeho výklad z hlediska společenského vývoje jsou stejně nepravděpodobné.*“¹¹

Podle P.Pokorného má velikonoční událost dvě dimenze. Jednou z nich je velikonoční zjevení, druhou je víra učedníků. Zjevení samo o sobě víru učedníků nevyvolává, nelze jej tedy prohlásit za předmětný důkaz. „*Nebyla by to víra, nebyla by to skutečná vnitřní změna člověka a ti, kteří neviděli, nýbrž uvěřili byli by v nevýhodě.*“¹² „*Věřící výklad velikonočních vidění jakožto znamení zmrtvýchvstání Ježíšova musíme tedy vedle vizí chápat jako druhý a s velikonočními vizemi samotnými se doplňující důsledek vzkříšení Ježíšova jako nového Božího činu. Velikonoční zjevení a velikonoční víra jsou dvě dimenze, dva rozměry nové skutečnosti, která jako komplexní událost mění jak postavení lidstva, tak i osobní postavení svědků.*“¹³ Pro současnost a celou dějinnou existenci církve je důležitá skutečnost: „*Velikonoční zvěstování aktualizuje velikonoční událost a může vyvolat podobné reakce jako vidění učedníků.*“¹⁴

Slovo vzkříšení je vlastně metaforou, je pokusem pomocí pojmů a představ, které byly vzaty z denní zkušenosti, vysvětlit Boží zásah do našeho světa.

⁹ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.106

¹⁰ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.106

¹¹ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich. 1988, str. 106 - 107

¹² Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str. 107

¹³ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.107

¹⁴ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.107

Tehdejší židovská apokalyptika znala představu vzkříšení na konci času.¹⁵ Podle P. Pokorného však křesťané tím, že velikonoční dění nazvali vzkříšením vlastně světu sdělují, že „...*eschatologická budoucnost už začala s Ježíšem*.“¹⁶ Křesťané zde vyjádřili svůj velikonoční zážitek prostředky převzatými z židovské apokalyptiky. Museli je však pro své potřeby značně modifikovat. Zatímco vzkříšení v židovské apokalyptice je očekáváno jako naděje do budoucnosti, křesťanské očekávání žije z události, která se již stala.¹⁷

Událost zjevení Ježíše Krista po jeho vzkříšení je vyjádřena aoristem ὤφθη, což je pasivum aoristu ὀράω. Aorist podle P. Pokorného vyjadřuje iniciativu zjeveného - ve smyslu dal se zjevit, ukázal se, ve smyslu zjevovatele – s významem Bůh mu dal zjevit se. Zjevení se děje z Boží vůle. První svědkové vzkříšení označují sebe jako oslovené a pověřené. Vidění byla chápána jako znak vzkříšení, vzkříšení může způsobit jedině Bůh. On je subjektem dění. Tím je slovo vzkříšení kvalifikováno jako metafora, která poukazuje k větší události. Bohem způsobené vzkříšení je něco jiného než probuzení ze spánku nebo procitnutí z mdloby. Jde o nový stvořitelství čin. Tak to první svědkové prožívali a dosvědčovali.¹⁸

Podle P. Pokorného jsou slovesem ὀράω označována i jiná, z vůle Boží nastalá zjevení. Ve spojení s velikonoční událostí jsou nadto charakterizována jako vrchol eschatologického Božího zjevení. To je dosvědčeno také zprávou o seslání Ducha svatého. „*Dar prorocství a Ducha božího byl podle tehdejších židovských představ znamením posledního času. Velikonoční zkušenost prvních křesťanů byla zkušeností zlomu, eschatologického Božího jednání s mocí (Ř 1,4).*“¹⁹

V kapitole o podstatě velikonočního impulsu P. Pokorný vysvětluje výklad velikonoční události prvními křesťany. První svědkové prožívali velikonoční dění jako počátek naplnění Božího úmyslu s lidmi, jež přichází i přes lidský hřích. Je uskutečňováno Ježíšem, jeho věrností, kterou zachoval Bohu až do smrti, takže se jeho dílo dá srovnat s obětmi v kultickém životě (Iz 53). Dále uvádí názory teologů Hanse Joachima Iwanda: „*Jeho smrt...je nevidané přenesení mé existence z mého chtění být sám svůj do Ježíše Krista, takže v něm mohu poznat,*

¹⁵ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.113

¹⁶ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.108

¹⁷ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.104

¹⁸ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.105

kdo vlastně jsem a kam vede má cesta...“ a Edwarda Schillebeecka, který mluví o „jedinečné univerzalitě dějinně jednotlivého člověka.“²⁰

To vyúsťuje u Pokorného k následující formulaci vztahu zvěsti o vzkříšení k realitě s opravdu závažnými důsledky: „*To, jak kvalifikujeme velikonoční dění, znamená pro další reflexi, že paradoxní mluva křesťanské víry (např. přiznání se k tomu, kdo zevně ztroskotal) souvisí s hříšným a odcizeným stavem lidského vnímání a nepatří k podstatě skutečnosti. Ve skutečnosti neexistuje „dvojitá pravda“, totiž pravda víry a pravda „světa“, nýbrž víra je vůbec klíčem ke skutečnosti, k její podstatě jako Božího stvoření, které nemá poslední smysl samo v sobě.“²¹ Bůh se zjevuje pomocí konkrétních událostí. „Nový zákon Boha už před Pavlem představuje poukazem na jeho rozhodující čin, v němž se zjevuje jeho podstata. Je to Bůh, který vzkřísil Ježíše. Poněvadž pak Ježíšova smrt a jeho vzkříšení otevírají lidem nový věk, lze z toho později učinit závěr, že je to Bůh, který dává hříšným lidem nový život, který „křísí mrtvé“... Víra je neobvyklou cestou k pochopení celého jsoucna.“²²*

Co se týče doby prvních zjevení, vstal Ježíš Kristus podle svědectví všech evangelií třetího dne – tedy v neděli ráno (Mt 28,1; Mk 16, 1 ; Lk 24, 1 ; J 20,1).

V takzvané formulaci víry, v 1 K 15, 3b-5, je časový údaj třetí den doprovázen výrazem „podle Písem.“ Podle P.Pokorného sice není vyloučena historická reminiscence, jde však především o údaj teologický, který má upomínat na dobu Božího rozhodujícího jednání, jak ji uvádí Oz 6,2.²³

Zajímavý komentář k události vzkříšení podává v Allmenově Biblickém slovníku autor hesla *zmrtvýchvstání* P.Bonnard. Kristovo vzkříšení podle něj není opakující se kosmické vítězství života nad smrtí. To lze najít v ostatních náboženstvích a kultech. Podle něj je Kristovo vzkříšení svrchovaný eschatologický Boží čin, který definitivně skoncuje s nadvládou smrti. Smrt není chápána jako dočasný výpadek života, ale jako naprosté zničení člověka, záhuba, ze které může člověka vyprostit pouze moc Boha stvořitele.²⁴

¹⁹ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.98

²⁰ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.112

²¹ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.112

²² Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.112

²³ Pokorný, P. Vznik christologie, Praha, Kalich.1988, str.120

²⁴ Von Allmen, Jean, Jacques; et all. Biblický slovník, Praha, Kalich. 1987, str.338

II.2. Vzkříšení věřících s Kristem

Naděje na vzkříšení věřících je založena na skutečnosti Kristova vzkříšení. Kristus je totiž pokládán za reprezentanta celého lidstva, v němž byla zásadně přemožena smrt (1 Ko 15, 21a). Kristus je posledním Adamem (1 K 15, 45), který potřel hlavu hada (Gn 3, 15). A ti, kteří jsou v Kristu, mají podíl na novém lidství posledního Adama (2 K 5,17; 1 Pt 1, 3). Ve svém křtu zemřeli s Kristem (L 12, 50; Mk 10, 38a - zde Ježíš označuje svou smrt jako křest, jímž projdou i jeho učedníci, aby spolu s ním vstali, aby se podíleli na jeho životě - Ř 6,3nn; Ef 2,1.5n; 2 K 4, 10 nn; Ko 2, 12nn). Křest je podle názoru Nového zákona exodem nového Izraele z domu otroctví (1 K 10,1a). Je vtělením do těla Kristova, novým zrozením, přechodem z hříchu do spravedlnosti. Pro pokřtěného ztratila smrt svou nadvládu. Pokřtěný žije věčným životem i přesto, že ještě musí projít tělesnou smrtí, jež však je pouhým spánkem (1 Te 4,13nn). Žije Bohu v Kristu Ježíši (Ř 6,11) a Kristus žije v něm (Ga 2,20). Má už nyní věčný život (J 5,42). Ovšem takový křest předpokládá víru; i nový život v Kristu je možný jen skrze víru (2 K 5,7; Ga 2,20). Jinak i křest je pouhým obřadem. Vzkříšení a ospravedlnění, a tedy víra, jsou dvěma póly jedné události. Vírou byli věřící přeneseni do docela nové situace. Celé toto pojetí je čistě eschatologické: věřící už nyní mají věčný život, ale jen skrze víru. Přešli ze smrti do života (1 J 3,14), protože už nyní mají závdavek Ducha svatého (2 K 5,5), jenž je první splátkou konečné spásy (1 J 4,13; Ř 8,11). A tak smrt pro věřícího je ziskem, protože být s Kristem je něco mnohem lepšího než život na této zemi, i když je to život pro Krista.

II.3. Všeobecné vzkříšení z mrtvých

Tvrzení, že už nastalo vzkříšení, označuje Nový zákon za blud (2 Tm 2,18; Ř 8,11; F 3,10n). Nový zákon očekává všeobecné vzkříšení. Vzkříšení Ježíše Krista dalo této víře pevný základ. Ježíš Kristus byl první ze vzkříšených (Sk 26,23; 1 K 15,20n; Ko 1, 18) a podle J 6,39n.44.54 slíbil věřícím, že je vzkřísí v nejposlednější den. Verš J 5,29 rozeznává vzkříšení k životu a vzkříšení k soudu

(Ř 14,9; 2 K 5,10), přičemž podle Zj 20,5n vzkříšení k životu je prvním aktem všeobecného vzkříšení (L 14,14) a počátkem tzv. tisíciletého království.

Apoštol Pavel v 1 K 15,23 jasně dovozuje, že oživení nenastane najednou, nýbrž postupně v určitém pořádku: Kristus je první, později budou vzkříšeni ti, kteří jsou Kristovi při Jeho příchodu, pak teprve bude konec.

Tolik stručný přehled o tom, co sděluje Bible o vzkříšení. Dodejme, že biblická místa nepodávají jednotlý obraz o vzkříšení, o tom, jak to bude vypadat „na věčnosti“. Účelem těchto míst je spíše motivovat lidi zde v jejich pozemském životě, aby svá rozhodování, často i v těžkých situacích, činili s výhledem k perspektivě vzkříšení.

III. Srovnání kázání

V předchozím oddíle jsem podal přehled skutečností, které k otázce vzkříšení sdělují autoři spisů Starého a Nového zákona. V následujících kapitolách se věnuji tomu, jak tuto jedinečnou a zásadní událost pro své posluchače vykládají a aktualizují kazatelé v církvi. Platí, že bez události vzkříšení by křesťanství určitě nemohlo být tím, čím je. Z toho vyplývá důležitost interpretace a aktualizace této události v kázání.

Základní otázkou pro mne bylo, jaká kázání a od kterých autorů vybrat ke srovnání. Přístupů, výkladů a názorů, se kterými se můžeme setkat v historii dogmatu a v ekumeně, je mnoho.

Aby se člověk vyrovnal s různými přístupy, měl by nejprve poznat, jak se k nim staví jeho vlastní tradice. Tímto způsobem je možno získat pozici, ze které se poté můžeme vyrovnávat s nejrůznějšími názory a přístupy.

Sám jsem byl ordinován jako kazatel v Českobratrské církvi evangelické, proto jsem vybral ke srovnání kázání několika autorů patřících do českobratrské tradice. Lze v nich vysledovat různé kazatelské přístupy, vliv doby vzniku a také to, co považuje kazatel za podstatné právě pro své posluchače.

Jak už jsem konstatoval v úvodu, kázání jsou rozdělena podle doby vzniku do tří skupin. První skupina jsou kázání z přelomu devatenáctého a dvacátého století. Jejich autory jsou Jan Karafiát, Benjamin Košut a Ferdinand Císař. Druhou skupinou jsou kázání z období Československé republiky. Zástupci tohoto období jsou Josef Křenek a Lubomír Tardy. Poslední skupinu tvoří kázání současných kazatelů. Do této skupiny jsem vybral kázání Tomáše Trusiny, Dany Rotkovské, Emanuela Vejnar a Svatopluka Karáska.

Nejprve bych se chtěl věnovat kázáním v jednotlivých skupinách, vystihnout jejich odlišnosti a společné rysy. Poté bych chtěl jednotlivé skupiny kázání srovnat mezi sebou. Chtěl bych popsat, k jakým posunům v průběhu doby dochází, jak kazatelé reagují na změněnou církevní a společenskou situaci.

III.1. Kázání z přelomu devatenáctého a dvacátého století

Období před první světovou válkou, z něhož pocházejí první tři kázání, lze charakterizovat jako dobu před velkým zvratem v lidských dějinách, který představuje první celosvětový válečný konflikt. Hlavním důsledkem otřesu, který tato tragická událost způsobila, je ztráta optimismu v pohledu na takzvaný křesťanský svět a možnosti nápravy lidstva.

Krátkou, výstižnou a zároveň velice kritickou charakteristiku této doby podává pamětník, František Bednář, v knize „Památník Českobratrské církve evangelické.“ Již tehdy například na Moravě Církev reformovaná ztrácí více členů než jich získává. Církev ztrácí své členy i aktivitou nově příšlých církví misijních, dochází k neblahým přestupům mezi jednotlivými evangelickými církvemi, k vzájemným polemikám.,*„Místo kooperace dostavuje se v církvích nedůvěra, osočování, podezírání vzájemné a vyvyšování se. Náboženské zájmy ustupují do pozadí za zájmy církevní.“*²⁵

Co se týče postavení evangelických církví v národě se na ně, podle Bednáře, hledí jako na cizorodý prvek. Již tehdy je vidět postupující sekularizaci a odklon zvláště dělnických vrstev od církve.:*„Když se počíná probouzeti dělnictvo k jasnějšímu životu , s církví římskou odkládá zájem o křesťanství vůbec a dostavuje se naprostý materialism dusící každý duchovní zájem. Dělník evangelický byl pak v těchto letech zápasu o chléb a svou politickou organizaci stržen často k nenávisti i vůči své církvi neb při nejmenším k lhostejnosti k náboženství.“*²⁶

Autoři této skupiny kázání jsou velice výrazné postavy evangelické tradice a sehráli významnou roli v historii evangelické církve v českých zemích.

²⁵ Bednář, F. Památník Českobratrské církve evangelické. Praha, Kalich, 1924, str.60

²⁶ Bednář, F. Památník Českobratrské církve evangelické. Praha, Kalich, 1924, str.60

III.1.1. Kázání Ferdinanda Císaře: „Okrasa místo popela a místo hloží myrtus“

Ferdinand Císař (1850 – 1932) byl posledním českým reformovaným superintendentem. František Bednář uvádí tomuto kazateli věnovaný oddíl v Památku Českobratrské církve evangelické slovy: „*Na Moravě vynikl a dal celé církvi moravské směr na řadu let Dr. Ferdinand Císař.*“²⁷ V jeho životopise ve jmenované knize dále F. Bednář uvádí, že byl kazatelem v Roudnici, vikářem ve Vanovicích. Roku 1875 se stal farářem v Novém Městě na Moravě a od roku 1877 farářem v Kloboukách u Brna. Roku 1899 se stal moravským superintendentem. Byl znám svojí rozsáhlou prací v diaspoře, zastupováním církve v zahraničí. Rozsáhlá a bohatá je jeho práce literární.

Kázání, kterým se zabývám v této práci, vyšlo tiskem v postile „Chléb života“ v Čáslavi roku 1892 na stranách 185 - 193. Je určeno k předčítání na Boží hod velikonoční.

Jako text kázání jsou uvedeny dva verše. Prvním je verš ze Skutků apoštolských 4,20: „*My nemůžeme nemluvíti toho, co jsme viděli a slyšeli.*“ Druhý verš je vybrán ze starozákonní knihy Izajáš 61,3. Uvedena je pouze jeho první část: „*Abych spůsobil radost kvílícím Sionským, a dal jim okrasu místo popela*“.

Není uvedeno první čtení, které by tyto osamocené verše uvedlo do širší biblické souvislosti.

Celé kázání je ve svém písemném zápisu členěno do tří částí. První částí je úvod, pojednávající o vnímání Krista jako historické osobnosti. Do kontrastu k tomu je dáno, jak Krista líčí Písmo svaté a jaký by tedy měl být obraz Kristův pro církve a vůbec věřící lidi. Druhá část pojednává o tom, jaké důkazy měli pro vzkříšení Kristovo učedníci v prvním století po Kristu. Třetí část ukazuje na důkazy pro působení vzkříšeného Krista v dnešní době.

Jak jsem již uvedl, v úvodní části kázání se autor vyrovnává s otázkou po historickém Kristu, která byla velmi aktuální v tehdejší teologii. Tou se zabývá

²⁷ Bednář, F. Památník Českobratrské církve evangelické. Praha, Kalich, 1924, str. 73

„člověk, jenž na dnešní radosti velikonoční má sotva podílu; člověk nevěřící v zmrtvýchvstání.“ Lidi nevěřící v zmrtvýchvstání dále popisuje: „*Jesti totiž zvykem mnohých Duchem sv. posud neprobuzených lidí, uznati o Kristu, co samo se rozumu nutká, co popírá jen hlupec naprostý.*“ Císař tedy lituje ty, kteří nevěří ve zmrtvýchvstání. Nemají podle něj podíl na velikonoční radosti.

Následuje úvaha o úkolu historie. Autor podává příklady historických postav, kladných i záporných „... *mnohdy ti, co lidstvu posloužili špatně, víc v paměti lidí a na listech historie utkvěli, nežli ti, co byli k užítku.*“

Pokračuje tím, jak velikou úlohu sehrál Kristus v lidské historii. Ta je, podle něj, nedozírná. Používá velkolepé příměry. Lidstvo na Krista nedovedlo a ani nedovede nikdy zapomenout. Dějiny jsou se jménem Kristovým sloučeny. „...*to jméno nejen nelze vymazati víc, nýbrž že dnes beze zmínky o něm nelze vlastně do dějin už napsat nic.*“ Lidstvo bude v Krista věřit víc a víc, bude jej znát širší a širší až do posledních končin země.

Kristův věhlas budou šířit i jeho nepřátelé: „*I hněv člověka chváliti ho musí.*“ Jeho význam prostě i přes největší odpor nelze pominout „...*i dnes nejhorší rouhač, není-li hlupcem nadobro, ví a vyznává, že z historických osobností všech Kristus vyniká, jak skála z moře, jak z potopy Ararat.*“

Doposud se autor zabýval Kristovým významem pro historii. Pro člověka, který Krista poznává z Písma a vnitřní zkušenosti, je však význam Kristův ještě závažnější: „*Ne jako Ararat nad potopou, ale jako nebesa nebes nad zemí, tak povznešen jest nám ten náš Pán.*“ Na počátku dějin by mělo stát: „*Kristus Alfa i Omega, počátek i konec.*“ On vše zahájil a On také historii ukončí. Kristus jako pravý člověk a Bůh nemůže být směstnán do historie.

Kazatel konstatuje, že historie jako taková podává pouze jednostranný obraz Kristovy osobnosti. Popisuje totiž jen jeho pozemské působení. Pán Ježíš tak, jak jej zná věřící člověk, je naopak Kristus věčný. Vyjadřuje to citací biblického verše Zj 1, 17 b – 18a: „*Já jsem ten první i poslední, a živý, ježto jsem byl mrtvý, a aj, živý jsem na věky věkův.*“

Celou úvodní část svého kázání uzavírá F.Císař konstatováním, že jiný obraz Kristův nelze zvěstovat. To podle něj „*seznáme s Boží pomocí, když postavíme se v mysli na stanovisko apoštolů řkoucích: My nemůžeme nemluvit*

toho, co jsme viděli a slyšeli.“

Po úvodní části následuje oddíl očíslovaný římskou číslicí I, věnovaný důkazům víry ve vzkříšení u Ježíšových učedníků. V něm F.Císař rozvádí myšlenku obsaženou ve verši Sk 4,20. Uvádí ho slovy: „*To každý apoštol světa v důkaz nes.*“

F.Císař zasazuje tento verš do kontextu čtvrté kapitoly Skutků apoštolských. Tím je konflikt apoštolů Petra a Jana s knížaty a staršími. Knížatům a starším ani tak nevadila skutečnost uzdravení, s tím by se dokázali smířit, problémem pro ně byla skutečnost, že Petr a Jan uzdravení učinili ve jménu Kristově. To znamenalo důkaz Kristova vzkříšení, neboť v Kristově jménu uzdravovali a hlásali také vzkříšení z mrtvých. F.Císař zdůrazňuje jejich vyznavačskou statečnost a poslušnost. Základem jejich postoje byla dvojí zkušenost se vzkříšeným Kristem, vnitřní a vnější.

Nejprve kazatel pojednává o vnějších zkušenostech apoštolů, konkrétně apoštola Petra, se vzkříšeným Kristem: „*zkušenost, již nabyt zevnitřními smysly*“

To, že apoštolé viděli vzkříšeného Pána, byl první důvod jejich přesvědčení, že je Ježíš živ. Dostačujícím důkazem jim nebyl ani prázdný hrob. F.Císař jmenuje jako příklad přesvědčujícího významu setkání se Vzkříšeným reakci učedníků na setkání při cestě do Emauz. Také zdůrazňuje setkání se vzkříšeným Kristem jako podmínku pro doplnění kruhu apoštolů po smrti Jidášově. Sám Bůh se rozhodl podpořit působení radostného poselství v počátku tímto nevyvratitelným důkazem. Osobní setkání se vzkříšeným, i když proběhlo jiným způsobem než u apoštolů a u pětiset bratří, bylo také důležitým faktorem pro působení apoštola Pavla.

Jako rozhodující faktor pro to, aby člověk uvěřil ve vzkříšení Kristovo, uvádí autor zkušenost „*...ve vnitřní mysli*“.

Své současníky, kteří by si přáli být účastni toho, čeho byli svědky apoštolé, upozorňuje na skutečnost, že ani setkání se zázraky, které činil Ježíš, nepohnula lidi v Ježíšově době k víře. Podává k tomu příklady z Nového zákona – Mt 11,20 – 24 - o zatvrzelosti měst, ve kterých Ježíš činil zázraky; J 15,24 - Ježíše obviňují jeho protivníci ze spojení s Belzebulem; Mt 28,11–15 – kněží neuvěří zvěsti vojáků o prázdném hrobě.

Na příkladu rozhovoru s židovským lékařem, který měl zájem o Ježíše a dokonce se účastnil evangelického velikonočního kázání, ukazuje F.Císař, že ani nejlogičtější a nejpřesvědčivější důkazy o Ježíšově vzkříšení nemusí ještě člověka přivést k víře v něj. Lékaři byly předneseny veškeré důkazy o vzkříšení. Bylo mu poukázáno na nepravděpodobnost toho, že by tělo bylo buď židy anebo učedníky ukradeno, na prokazatelné zjištění smrti Ježíše. Židovský lékař nakonec konstatuje: „*Ano, vzkříšení Ježíšovo vyniká z dějin jako historická, ohromující událost. Nevím, co bych proti ní uvedl ještě; a přece – přece – nemohu tomu uvěřiti.*“

Po uvedení těchto příkladů uvádí F.Císař jako nejdůležitější předpoklad pro víru ve vzkříšení vnitřní svědectví Ducha svatého. Toho se apoštolům dostalo po vylití Ducha svatého. Svědectví komentuje slovy: „*Apoštolé začali svědčiti o ukřižovaném a přece živém teprvé, když se přesvědčili nejen svými tělesnými smysly, nýbrž když Pán se jím sdělil Duchem sv. v jejich vnitřní mysli.*“ Následně dokládá biblickými citacemi nutnost svědectví Ducha svatého v životě křesťana. Těmito citáty jsou Ef 1,16.17;3, 16. 17.

Následující část svého kázání, očíslovanou římskou číslicí II, začíná F.Císař takto: „*To jediné může v důkaz stačiti i dnes.*“ Pojednává v ní o důkazech, které jsou k dispozici pro vzkříšení Kristovo v jeho vlastní době, tedy na konci devatenáctého století.

Viditelné působení vzkříšeného Krista je patrné ve světě i po téměř dvou tisíciletích. Ponížení Páně není jeho současníkům ani pohoršením ani bláznovstvím. „*Dnes jen zhovadilec trpiteli z Golgaty odepírá úcty...Pán není pohoršením více, leda právě Židu jen, a i tomu zřídka již. - A otázka nesmrtelnosti je dnes leda hlupcům bláznovstvím a žertem, vzdělcům všem, i cizím od společnosti duchovního Izraele, je vážnou, vážnou velice.*“

F.Císař komentuje realitu, ve které žije, citátem na motivy verše z Izajáše 61,3, který je zároveň jedním z veršů ke kázání – „*Vždyť my okrasu místo popela vidíme.*“ Podle kazatele je vidět, jak Bible kladně ovlivňuje život křesťanských národů ve srovnání s nekřesťanskými. Počátek hnutí za třídní a sociální rovnost nalézají v Bibli a křesťanství svůj vzor. Vlivu Písma a poslušnosti evangelia přičítá

odstranění ukrutenství, tyranie, otroctví v Americe. Zvláště v této souvislosti uvádí biblický verš z Ga 6,2 „*Jedni druhých břemena neste, tak plňte zákon Kristův.*“

Boží slovo, podle F.Císaře, má ve světě velikou vážnost, i když jej „...*jen menšina slov Páně ostříhá...bohužel, že ne stejně tolik ve skutku.*“ Působení vzkříšeného Krista shledává jako naprosto zřejmé. Snaží se dohlédnout až ke vzdáleným, takřka eschatologickým obzorům: „*Což až Páně působení missiemi rozšíří se od nás až k protichůdcům, kříž na kříž po zeměkouli, do všech světa úhlů; až známost, aspoň známost jména Jeho zemi přikryje jako vody hlubokosti mořské!*“

Celou tuto stať věnovanou vnějším viditelným důkazům působení vzkříšeného Krista ve své současné době končí konstatováním toho, že s vírou ve Vzkříšeného by neměl mít věřící člověk žádnou obtíž, protože „...*Páně působení je zřejmé v světě, vždyť vůkol my okrasu místo popela vidíme.*“

Poté, co se kazatel věnoval vnějším důkazům Kristova působení, pokračuje tím, že pojednává o působení vzkříšeného Krista v lidském nitru. S předchozím oddílem o vnějším působení Kristově vytváří kazatel návaznost tímto souvětím: „*A přece nevěří, kdo říci nemohou: My sami v sobě život Páně cítíme.*“ Část souvětí za dvojtečkou je v kázání graficky odlišena, posunuta na další řádek a slouží jako nadpis celému oddílu o působení vzkříšeného Krista v lidském nitru. Tím dává F.Císař najevo, že i podle něj naprosto evidentní důkazy pro působení Vzkříšeného ve světě jsou nedostačující, pokud se člověku nedostane vnitřního svědectví Ducha svatého. Neobrácený a Duchem svatým neosvěcený člověk bere sice tyto vnější důkazy, vidí, uznává i skutečnost, že to „...*věrní Páně jsou sůl země a naděje života věčného to jediné, co brání, že svět ve zlém ležící se naprosto v Sodomu nezvrhne celý.*“ Přesto však to v něm nevyvolá žádoucí účinek. Platí pro ně slovo z J 15,24: „*I viděli i nenáviděli.*“ Klade si otázku: „*Kterak převrácenost tuto vysvětliti?*“ Tento rozpor lze vysvětlit převráceností lidského srdce.

Na příkladu rozhovoru jednoho misionáře s domorodým despota v Africe F.Císař ukazuje, že učení o vzkříšení činí zbytečným a nesmyslným veškeré násilí a zabíjení. Náčelník domorodého kmene v Africe nemohl přijmout skutečnost, že se se všemi lidmi, které zabil, setká po vzkříšení.

Zvěst o vzkříšení je zároveň zvěstí soudu. A myšlenku na tento soud snese jen ten, kdo si je jist, že se ukáže v Kristu čist.

V závěrečné části svého kázání F.Císař pomocí obrazů z přírody dokazuje moc Boží. Ten, kdo dokázal stvořit z ničeho, dokáže i vzkřísit. Kolem sebe vidíme spoustu přírodních pochodů, kterým nerozumíme, přesto však nepochybujeme.

Dalším důkazem je moc Boží, která působí ve věřících. Tito lidé nemají zapotřebí důkazy. Postačuje jim důkaz vnitřní zkušenosti, zkušenosti s živým Kristem. Ten osvobozuje z vin, těší ztroušené. Tuto zkušenost ilustruje kazatel známým citátem z knihy Jobovy: „*Vím, že Vykupitel můj živ jest, a že v den nejposlednější nad prachem se postaví. A ač by kůži mou i tělo červi zvtali, však vždy v těle svém uzřím Boha.*“ To, co vidíme v závdavku při Kristově působení, uvidíme v plnosti při jeho příchodu a soudu.

Celé kázání končí biblickým citátem z Iz 55,13: „*Místo chrastiny vzejde jedlé, a místo hloží vyrosté myrtus, a bude to Hospodinu k slávě, na znamení věčné, kteréž nebude vyhlazeno.*“

Z písemného záznamu tohoto kázání je znát energický, patetický, knižně až básnický působící styl. Podobně asi působil i přednes. Již prvními větami svého kázání navozuje Císař poněkud konfrontační tón.

Co sleduje použitím příměru, že Duchem svatým neprobuzení lidé uznávají o Kristu „*co samo se rozumu nutká, co popírá jen hlupec naprostý?*“ Považuje F.Císař snahu historiků stanovit Kristův historický obraz, nezávislý na tradici církve, jen pošetilým počínáním? V těchto slovech je znát určité vědomí nadřazenosti, sebevědomí. Kazatel nám zde vykresluje obraz radikálně rozděleného světa. Na jedné straně církev radující se ze zázraku vzkříšení. Na straně druhé ubozí, Duchem svatým neprobuzení lidé. Jejich smýšlení je přirovnáno k prostáčkům.

Co vede F.Císaře k tak silně konfrontačnímu tónu? Nejspíše to, že v té době byla křesťanská víra vystavena značným útokům. Jak jsem již dříve citoval z Památníku Českobratrské církve evangelické, celé masy národa se odcizovaly víře. Snad se nepustím do příliš velkých spekulací, když již v tomto úvodu se budu snažit hledat konfrontaci s tehdejší společností, ve které se začínaly prosazovat materialistické myšlenkové systémy. Bylo také potřeba se vyrovnávat s liberálními

teologickými trendy té doby, historickou kritikou Bible.

Ano, z křesťanova pohledu je Kristus nejvýznačnější historickou osobností. Jeho vliv daný vzkříšením je nepopsatelný. Ale nazývat ty, kteří považují za největší historickou osobnost někoho jiného, „*hlupcem*“? To muselo již v tehdejší době vzbudit odpor.

Z kázání lze vycítit silné vědomí exkluzivity křesťanství. Lidé jiného smýšlení jsou litováni, ne-li snižováni až uráženi. F.Císař ve své snaze o obranu křesťanství zaujímá radikálně nesmlouvavou útočnou pozici.

Je také znát, že F.Císař, jak asi v jeho době bylo běžné, přemýšlí pouze v kontextu evropském. Ještě pro něj nehraje roli střetávání se s jinými náboženstvími. V jeho pohledu je církev majitelem pravdy, je postavena do výsadního postavení. Kolem se rozkládá ubohý svět žijící v bludu.

Takový styl zvěstování se jistě hodil do tehdejšího církevního prostředí. Je otázkou, zda si tak církev neuzavírala cestu k posluchačům stojícím vně, k lidem jinak přemýšlejícím. Nebo se jedná o reakci na ostré útoky z okolí ve stylu konfrontačním? Nebezpečím takového přístupu je, že se z církve vytvoří pevnost, ghetto, přes jehož hradby se těžko komunikuje.

Zvláště zní teze o tom, že pro člověka doby, ve které bylo Císařovo kázání prosloveno, není zvěst o ukřižování Krista takovým pohoršením, jakým byla v novozákonní době. Stává se pro F.Císaře tehdejší svět světem křesťanským?

Koho nazývá F.Císař „*zhovadilcem*“, který „...*trpiteli z Golgaty odepírá úcty*.“ Proč tento člověk odepírá úctu? A neodepírá takový člověk úctu spíše pokřivenému zvěstování o Kristu.

Není Císařova chvála na působení Bible ve světě a zdůrazňování kontrastu mezi křesťanskými zeměmi a zeměmi ostatními poněkud jednostranná? Z křesťanských národů, jejichž život je podle F.Císaře důkazem toho, jak vzkříšený Kristus viditelně působí v tomto světě, vzešly hrůzné diktatury, světové války, které do té doby neměly obdoby. Misie ve světě samozřejmě probíhá i nadále. Avšak v samotných křesťanských zemích opětovně vzrůstá pohanství a vliv nekřesťanských náboženství.

Císařova obrana víry ve vzkříšení, založená na vnějších důkazech působení vzkříšeného Krista, se v tehdejší době ukázala jako neopodstatněná. F.Císař přiznává, že jedinou spolehlivou cestou, jak přijmout víru ve vzkříšeného Krista,

je vnitřní svědectví Ducha svatého. Je tedy s podivem, že lidi odlišného názoru častuje tak silnými výrazy – tupec, hlupec, zhovadilec. Snad je to způsobeno tím, že protivníci křesťanství církev častovali podobnými výrazy. Nevím, jestli mi to z pozice čtenáře z doby o sto let pozdější přísluší, přesto se k těmto útokům odvážím vyslovit svůj názor. Nebylo by účelnější ponechat světu kolem nás a vědě právo utvářet si názory nezávisle na církevní tradici, nenechat se vyprovokovat k útočným formulacím? Neprospěla by obraně víry, ohrožené nastupující sekularizací a rozvíjejícím se vědeckým poznáním, spíše výzva do nitra církve, aby se sami křesťané snažili více žít v perspektivě dané vzkříšením? Potom by v životě jednotlivých křesťanů a sborů bylo více viditelné působení vzkříšeného Krista, tedy to, co se snaží F.Císař nazvat „*Okrasa místo popela a místo hloží myrtus.*“ Nebylo by zapotřebí útočných výpadů proti okolnímu světu, které spíše dráždí k odporu. Tyto útoky by mohlo vystřídat pozvání k radosti z naděje, kterou nám Kristovo vzkříšení skýtá.

Dalším problematickým rysem je i v tomto kázání v náznacích patrná snaha o misií mezi židy. Žid, byť již v omezené míře, je jmenován jako ten, kterému je Pán pohoršením. Je náhodou, že tím, kdo odmítne uvěřit v logické důkazy pro vzkříšení, je právě židovský lékař? S touto problematikou se církev potýká doposud. Do jaké míry máme brát židy jako starší bratry ve víře, jimž stále platí Boží zaslíbení? Kam až sahají hranice toho, že i židům jsme povinni svědčit o našem setkání s Bohem zjeveným v Ježíši Kristu?

Shrňme, jak se F.Císař dotýká zvěsti o vzkříšení; na prvním místě poznamenejme, že jde o silně apologetické kázání. Polemizuje s těmi, kteří Ježíše Krista zkoumají jen z pohledu běžné historie, kteří popírají, že by tu mohlo být něco víc.

F.Císař uvádí důkazy pro vzkříšení Kristovo, kterými jsou jednak zvěstování učedníků o tom, že se setkali se vzkříšeným Ježíšem, dále pak i viditelné působení Vzkříšeného, které se projevuje v rozkvětu křesťanské civilizace. Je zde vidět dobový optimismus, typický pro závěr devatenáctého století

Rozhodujícím faktorem pro to, aby člověk uvěřil zvěsti o vzkříšení, je vnitřní svědectví Ducha svatého. Bez něj jsou veškeré důkazy nedostačující.

Pro člověka, který nemá vnitřní svědectví Ducha svatého, může být zvěst o vzkříšení zároveň znepokojující zvěstí o soudu.

III.1.2. Kázání Benjamína Košuta na text 2. Korintským 4, 13 - 14

Jako další kázání ke srovnání jsem použil kázání Benjamína Košuta (1822 -1898). Benjamin Košut byl vikářem Krouně a v Telecím, farářem v Borové, ve Velenicích a v Praze U Klimenta. Byl vedle svého bratra Bedřicha Viléma Košuta významnou postavou evangelické církve na konci 19.století. Zvláště výrazné a známé je jeho působení v Praze, ve sboru U Klimenta. Jak je uvedeno v jeho životopise v časopise Český bratr, při jeho pražském působení údajně přestoupilo k evangelické církvi přes tisíc katolíků²⁸. V tomto článku je možné se také dočíst, že *„teologicky bývá Košut označován jako racionalista. Doslova vášnivě bojoval proti českým příznivcům reformovaného teologa H.F.Kohlbrüggeho, ...stavěl se proti zařazení Heidelberského katechismu mezi reformované symbolické knihy.“*²⁹

Kázání, kterým se zabývám, je otištěno ve sbírce „Kázání nedělní a sváteční na celý rok : výbor z kázání jež proslovil v chrámě evang. u sv. Klimenta v Praze Benjamin Košut“ na str. 126–129. Tato sbírka kázání byla vydána v Praze v roce 1896.

Základem kázání je oddíl z 2.listu Korintským, čtvrté kapitoly, verše 13–14: „*Majíce tedy téhož ducha víry, podle toho, jakž psáno jest: Uvěřil jsem, protože jsem mluvil; i myť věříme, protože i mluvíme; vědouce, že ten, kterýž vzkřísil Pána Ježíše, i nás skrze Ježíše vzkřísí a postaví s vámi.*“

Tento poněkud omezený výběr Košut ještě zužuje tím, že se zaměřuje na dvě slova – věříme a mluvíme. Kázání je vlastně tematickou úvahou o tom, čemu věříme o vzkříšení a co o naší víře zvěstujeme světu kolem nás.

Kázání je členěno do tří celků. První celek zahájený slovy „*Věříme a mluvíme*“ tvoří úvod kázání. Tato slova rozvádí kazatel takto: „*Věřímeť srdcem*

²⁸ Český bratr 6/2004; str 11

²⁹ Tamtéž.

poselství Velikonočnímu a protož z hojnosti srdce mluví ústa.“ Poté se ve zkratce zabývá tím, jak se v historii slavily velikonoční svátky.

Účel svého kázání formuluje takto „... *poukázati chceme pouze k tomu, jak veliké hnutí v člověčenstvu způsobila ta zpráva, že Mesiáš ukřižovaný vstal z mrtvých!*“

Dále kazatel upozorňuje na to, jakým způsobem zaujímá ke vzkříšení stanovisko apoštol Pavel v patnácté kapitole Druhé epištoly do Korintu. Zvláště zdůrazňuje verš čtrnáctý a třicátý druhý: „*A nevstal-li jest z mrtvých Kristus, tedy jest daremné kázání naše a daremná jest i víra vaše. Jestliže jsem obyčejem jiných lidí bojoval s šelmami v Efezu, co mi to prospěje, nevstanou-liť mrtví?*“ Na závěr úvodní části znovu opakuje verš, který je základem kázání.

Další obsah formuluje tezemi, které tvoří jakýsi nadpis, heslo pro následující dvě části. První teze zní: „*Víme, že Bůh vzkřísil Pána Ježíše.*“ Druhou tezí je: „*Víme, že Bůh vzkřísí také i nás.*“

V prvním oddíle kazatel nejprve konstatuje fakta o vzkříšení. Věty zde použité uvádí slovesy *víme* a *nezapíráme*. Víme, že Ježíš byl usmrcen kvůli tomu, že jej chtěli nepřátelé umlčet, vymazat jeho památku. Víme, že vzkříšení bylo oslavou Božího Syna, který byl poslán na svět jako jeho Spasitel. Nezapíráme to, že by nepřátelé neuměli zahubit spravedlivého, ani to, že by ho Otec nedokázal vzkřísit.

Kazatel vysvětluje podstatu učení o vzkříšení. Nejprve popisuje, co se dělo s Pánem Ježíšem: „*Nezasloužil si toho slávy Pán, aby zemřel smrtí zločinců, a přece podvolil se smrti hříšníků, aby způsobil nám smíření s Bohem; zasloužil si ale svrchovaně, aby povstal z hrobu svého a přijal všelikou moc na nebi i na zemi.*“

Vyjadřuje pak, jakou roli v tomto dění měl Bůh Otec: „*Otec pak, který svolil k jeho smrti potupy, provedl zase na něm dílo vzkříšení, jakožto výjimku věnovanou od Otce všemohoucího nejposlušnějšímu Synovi.*“

Vzkříšení Kristovo nakonec označuje jako prosazení Boží vůle navzdory nepřátelům: „*Nepřátelé se spuntovali, aby usmrcením Ježíše nestala se ani v nebi, ani na zemi vůle Otcova, což divu tedy, že Otec, který nemůže být posmíván, prosadil svou vůli způsobem takovým, jehož se nepřátelé nikdy nenadáli, totiž otevřením hrobu Ježíšova a předvedením osoby jeho více než pěti stům svědků hodnověrných.*“

Téma, zda je vzkříšení vůbec možné, vyřizuje B.Košut poukazem na to, že pokud Bůh stvořil svět, mohl jistě také vzkřísit z mrtvých Ježíše Krista. Jako doplnění uvádí několik dalších biblických citátů, např. Ježíšova slova, použitá však v evangeliu v jiné souvislosti: „*Co jest u lidí nemožné, to jest u Boha možné.*“ Touto důvěrou vzdáváme chválu Bohu, za jeho dílo spásy. To shrnuje veršem z epištoly Římanům 4,25 „*Že Kristus vydán jest na smrt pro hříchy naše, a vstal z mrtvých pro ospravedlnění naše.*“

V další části svého kázání se zabývá druhou tezí z oněch dvou, kterými zakončil úvodní část svého kázání: „*Víme, že Bůh vzkřísí také i nás.*“

Nespekuluje nad tím, jakým způsobem vyplývá naše vzkříšení ze vzkříšení Kristova, ale soustřeďuje se na důsledky skutečnosti, že i my máme být vzkříšeni. Tuto část uvádí myšlenkou, že skutečnost našeho vzkříšení nás má vést především k tomu, že se máme postavit před soudnou stolicí Kristovu: „*...nemíníme tím pochlebovati svým tělesným choutkám, nýbrž právě opakem chceme tím zkrátiti tělesné žádosti své, na jistotu, že se tak postaviti musíme před soudnou stolicí Kristovu, aby přijal jedenkaždý to, co skrze tělo způsobil, buď v tom dobrém neb ve zlém.*“

Kazatel konstatuje, že vzkříšení záleží na Boží vůli. Když nám Bůh dokázal dát život, dokáže nás také vzkřísit. Jako biblický odkaz uvádí verš z 2 K 5,1.

Výše uvedené myšlenky ústí k výzvě k důvěře v Boží moc, což je podtrženo citací verše z 1 P 5,7: „*Všelikou péčí vaši uvrhouce na něj, nebo on má péči o vás.*“ Následně jsou posluchači vyzváni k tomu, aby jejich víra byla založená ne na lidské moudrosti, ale na moci Boží. Činí tak zřejmě proto, že lidské moudrosti učení o vzkříšení odporuje. Vyzývá ke spolehnutí se na Pavlova slova z 1 K 15,42 – 44.51.

Celé kázání končí připomínkou starozákonní symboliky obětování Ježíše Krista jako beránka. A to mu slouží jako důvod pro motivaci věřících k odstranění starého kvasu, kvasu zlosti a nešlechetnosti. Používá citaci 1 K 5,7–8. Motivační závěr, jakési poslání, tvoří biblické citáty, na tomto místě z Ř 12,9–12 a Fp 4,4a a 4,5b.

Podobně jako u předchozího kázání není přítomno zasazení zvěsti kázání do souvislosti, ve které tato slova používá apoštol Pavel. Touto je vyličení naděje,

kteřá apoštolům umožňuje překonání veškerých problémů a strastí, jež doprovázejí jejich poslání.

Je zřejmé, že Košutovo kázání je určeno pro užší okruh církevních posluchačů a že jeho záměrem je utvrdit jejich víru. B.Košut nemá potřebu se vyrovnávat s popírači vzkříšení, na nikoho neútočí, nýbrž chce své posluchače motivovat k důvěře. Tón kázání není polemický, spíše popisný. B.Košut důkazy pro věrohodnost vzkříšení hledá přímo v biblické souvislosti. Poukazuje na Boží stvořitelenskou moc. Díky tomuto přístupu nemá potřebu hledat logické důkazy, nemá potřebu se pouštět do polemik. Takto je sice možné argumentovat v církevním prostředí, kde je všeobecně přijímána skutečnost, že Bůh stvořil svět a má jej v rukou. Problematická však tato argumentace je pro člověka, který stvořitelenskou Boží moc ve světě kolem sebe nerozpoznává. Určitá nedokonalost, či jednostrannost Košutovy argumentace je zřejmě způsobena tím, že dané kázání má být jen jedním z kázání, která na velikonoční neděli mají být přednesena.

III.1.3. Kázání Jana Karafiáta: „Ježíš Kristus - Syn Boží“

Posledním kázáním z doby před první světovou válkou je kázání Jana Karafiáta (1846 – 1929). Jan Karafiát působil jako farář Reformované církve. Je známa jeho vyhraněně reformovaná orientace, kvůli které nechtěl vstoupit do sjednocené Českobratřské církve evangelické. Působil jako vikář v Krabčicích, jako kazatel v Roudnici, duchovní správce na evangelickém učitelském semináři v Čáslavi. Od roku 1875 působil jako farář na Hrubé Lhotě na Valašsku. Veřejnosti je znám především autorstvím knihy pro děti „Broučci.“ Vydal revizi kralického textu písma, Reformovaný zpěvník, Reformovaný katechismus a vydával také časopis Reformované listy.

Kázání, kterému se věnuji je otištěno ve Sbírce kázání Jana Karafiáta, kterou vydala Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká v Praze v roce 1948. Nachází se na stranách 213 - 218. Má název „Ježíš Kristus – Syn Boží.“ Kázání bylo prosloveno dne 27.března 1910.

Textem ke kázání je Jan 8, 28. Na rozdíl od obou předchozích kázání jsou uvedeny i dva oddíly čtení. Jsou jimi 1 K 5,6–8 a Mk 16,1–7.

Kázání je rozděleno do pěti částí. V úvodní části se Jan Karafiát zabývá textem ke kázání a opakuje jej. Úvodní část je také jedinou částí kázání, ve které se textem ke kázání zabývá přímo. Zamýšlí se nad tím, jakým způsobem víme, že Ježíš Kristus je Syn Boží. To nám nenapoví ani Kristův ctnostný život, ani jeho učení. Důkazem pro věrohodnost zvěsti o vzkříšení je fakt ukřižování a zmrtvýchvstání.

Z úvodní části vyvozuje J.Karafiát čtyři teze. Každou uvádí na počátku jedné ze čtyř částí kázání.

První tezi formuluje takto: „*To první bych rád vyslovil v našem moderním způsobu. Je to obsaženo v našem textu a zní takto: Vy kteří nemůžete vystihnout, jsem-li Syn Boží. Počkejte do velikonoce. Ono se ukáže, zda-li jsem Syn Boží nebo nejsem.*“

Velikonoční dění J.Karafiát předkládá jako rozhodující moment pro to, zda Ježíš Synem Božím je nebo není. Proto následně pokládá dvě otázky, na které poté odpovídá. První otázka zní: „*Co pak se stane o velikonočních, jak pak se přesvědčíme?*“ Druhá zní: „*Co pak Pán Ježíš připomíná těm, kteří ho poslouchají?*“

Odpověď na tyto otázky J.Karafiát předkládá ve dvou odstavcích. V prvním rozvádí, že Pán Ježíš sděluje posluchačům, že umře. Dokládá to jinými citáty slov připisovaných Pánu Ježíši v evangeliu podle Jana. Těmito citáty jsou J 12,24; 3,14–15. Druhý citovaný biblický oddíl pojednává o Ježíšově vlastním připodobnění k hadu vyvýšenému na poušti. Pohled na hada vyvýšeného na poušti sloužil Izraelcům k záchraně při hadím uštknutí. J.Karafiát se uvedený oddíl snaží rozvést tím, že my jsme hadí plémě. A naši jedovatost, spočívající v hříchu, Pán Ježíš vzal na sebe. Tak jako je had v horách zabit až rozbit, tak je podle J.Karafiáta Ježíš potřen pro naše hříchy.

V druhém odstavci této části kázání J.Karafiát komentuje Ježíšovo sdělení, že vstane z mrtvých. To vidí i prorok Daniel. Kazatel však nepřipojuje přesnou citaci, kterou by svůj poukaz na proroka Daniele podpořil. K tomu připojuje citáty Mt 16,21–22 a Mt 26,31–32. Podle těchto citátů mluví Ježíš o svém zmrtvýchvstání velice určitě.

Pro fakt, že Ježíš je Syn Boží, svědčí podle J.Karafiáta i skutečnost, že byl vzkříšen Lazar, dcera Jairova, a také výpověď, kterou podává apoštol Pavel v 1 K 15.

Po vylíčení toho, proč můžeme Ježíše Krista považovat za Syna Božího, uvádí J.Karafiát na počátku následující části svého kázání další tezi vztahující se k víře ve vzkříšení: „*Kdyby mě to bylo tak jisté jako absolutní faktum, to bych já také věřil! Ale to je veliký omyl. Žádná historická fakta ze staré minulosti, která jste osobně nezažili, vám nedají žádné plné jistoty. Tím méně, abyste věřili tak, jak to Pán Bůh chce!*“

Tato část Karafiátova kázání je poněkud nejasná. Nejprve uvažuje o reakcích lidí, kteří jdou kolem. Ale kolem čeho, koho? Kolem Ukřižovaného? Kolem Vzkříšeného?

Lidé, kteří viděli, nebo jen ti, kteří jen slyšeli, zůstali lhostejní. Ještě jiní, které J.Karafiát blíže nespecifikuje, přímo projevují odpor. Podle kazatele by vzdělaný člověk přisvědčil víře ve vzkříšení Krista, neboť vzkříšení je podloženo historickými důkazy.

Jako příklad vnímání historických postav srovnává Ježíše Krista s Alexandrem Makedonským. Oba dva zemřeli ve stejném věku, avšak Alexandr zemřel pro svoji prostopášnost, Ježíš pro naše přestoupení. J.Karafiát zdůrazňuje zásadní rozdíl: to, co učí historie o Alexandru Makedonském, je přirozené, naproti tomu to, co Bible učí o Ježíši Kristu, je nad náš rozum. Závisí na tom štěstí časné a věčné. Nakonec zdůrazňuje nutnost svědectví Ducha svatého. Bez něj bychom řekli: „*Snad to takové bylo.*“

Překážkou tomu, abychom přijali vzkříšení Krista, není to, že to nenahlížíme, ale že to nepostihujeme. Z dnešního pohledu je poněkud nejasný rozdíl mezi zde použitými slovy *nenahlížet* a *nepostihovat*. Zřejmě zde J.Karafiát chce sdělit, že překážkou pro přijetí zvěsti o vzkříšení je její nepochopitelnost, to že je na rozdíl od ostatních událostí v dějinách nadpřirozená.

Třetí tezí, které J.Karafiát věnuje další část svého kázání, je otázka: „*Jak já se dozvím, že On vstal z mrtvých?*“ Dozvíme se to tak, že se nám Kristus sám zjeví skrze vnitřní svědectví Ducha svatého. „*Ten Duch Svatý, který zjevil hřích, ten tě povede k zmrtvýchvstalému. On vám dá, že jste s Ním spojeni.*“ Duch svatý působí

pokání a také to, že se v životě člověka objeví ovoce – pokoj, láska, radost, dobrotivost.

Karafiát výslovně zmiňuje, že Duch svatý přivede k víře i mladého žida. Tuto část svého kázání končí kazatel myšlenkou: „*A když jste ho neokusili, tak všechny vaše řeči o zmrtvýchvstání jsou jen plané řeči.*“

Poslední část svého kázání uvádí opět otázkou: „*My mluvíme při vzkříšení Pána Ježíše o vzkříšení našem. Kdo se dovede z toho radovat?*“ Ze vzkříšení se raduje ten, kdo se raduje ze vzkříšeného Spasitele.

J.Karafiát ukazuje, že v novozákonní době pohané ve vzkříšení nevěřili. Na příkladu Marty, sestry Lazarovy, ale naopak poukazuje na víru ve vzkříšení u židů.

Důležitost spojení našeho vzkříšení znázorňuje J.Karafiát citací Da 12,2: „*Tuť mnozí z těch, kteří spí v prachu země, procítí, jedni k životu věčnému, druzí pak ku pohanění a ku potupě věčné.*“

Bez toho, že by náš Spasitel byl zmrtvýchvstalý Spasitel, bereme s sebou na věčnost všechny své hříchy. Toho se však nemusíme bát, protože: „*Ale každý z vás Spasitele můžete mít, neboť On tu jest. Jak máš po Něm tu nejdlejší touhu, to jest On, který tebe za sebou potahuje.*“

J.Karafiát dále potěšuje tím, že Kristova krev stačí na očištění všelikého hříchu. Těší posluchače zvěstí verše z 1 K 2,9: „*A oko nevidalo a ucho neslýchalo, co Bůh připravil těm, kteří Ho milují.*“

Poté, co Karafiát posluchačům ukázal závažnost problematiky vzkříšení a zodpověděl klasické otázky s ní spjaté, klade si otázku, nakolik bere církvev zmrtvýchvstání Ježíše Krista vážně. Odpovídá takto: „*Myslíte, že věří ve zmrtvýchvstání? Však by vedla jiný život.*“ Avšak ani lidská nedokonalost a nevěra nemohou zhatit Boží dílo: „*Pokud jste staří, přirození, svěští lidé, je všechno, všechno ztracené. Ale On vstal z mrtvých a On sám budí lid svůj vyvolený k novému životu.*“

Na závěr J.Karafiát znova opakuje biblický verš z J 8, 28, který je základem kázání.

Kázání Jana Karafiáta se dá nazvat kázáním tematickým. Základem je opět jeden biblický verš. Souvislost, do které je verš v Janově evangeliu zasazen, je v první části kázání ukázána jen velice zběžně.

Pomocí rozdělení tezemi ukazuje kazatel na důkazy víry v Ježíše Krista jako Syna Božího a také na důkazy víry ve vzkříšení. K argumentaci používá hojně biblické citáty. Dokonce vyzývá posluchače, aby si nalistovali, nahlédli na příslušná místa. Nechybí však ani poukazy na každodenní zkušenost a historii. Argumentace je přiměřená, vhodná. Zdařile ukazuje na rozdíl vnímání historických postav na příkladu srovnání Ježíše Krista s Alexandrem Makedonským. Zatímco o existenci Alexandra Makedonského lidé pochybnosti nemají, s Ježíšem Kristem je tomu jinak. Po tomto historickém exkurzu správně připomíná, že základem křesťanské víry je zkušenost se vzkříšením, zakoušení toho, co působí v životech svých následovníků.

V Karafiátově kázání nechybí ani důležitý poukaz na to, že zvěst o vzkříšení v sobě také obsahuje moment soudu. Bez toho, že víme, že byl vzkříšen Ježíš Kristus, odpouštějící Spasitel, který žádného nevyvrhne ven, by tato zvěst zněla dost beznadějně.

Pokud je nějaká pasáž z Karafiátova kázání opravdu zdařilá, nadčasová, pak je to jeho závěrečné zamyšlení nad tím, nakolik církev skutečně věří v Kristovo vzkříšení, do jaké míry je základem jejího života, zda je opravdu měřítkem pro naše hodnocení reality, ve které žijeme. Zvláště při pohledu na dnešní církev se musíme oprávněně ptát, zda opravdu je skutečnost Kristova vzkříšení základem našich životů.

Shodl jsem se s mnohými mými kolegy kazateli, že tím, co nejvíce chybí nám křesťanům, je právě radost.

A zde vystihuje J.Karafiát podstatu toho, co je pramenem naší radosti. Je tím skutečnost Kristova vzkříšení. Není to vědomí Boží ochrany, není to ani vytržení z všednosti našeho života, není to ani případný pocit výlučnosti, který je ostatně vzhledem k povaze evangelijní zvěsti naprosto nepřiměřený. Je to právě přijetí skutečnosti Kristova vzkříšení, což naprosto mění náš pohled na tento svět a může být stálým zdrojem radosti, která nám chybí. Otázkou,

kteřou si cířkev musí stále klást, je fakt, zda se nám neztrácí perspektiva daná Kristovým vzkřícením.

Na rozdíl od kázání Ferdinanda Císaře se Jan Karafiát nedopouští útočných až urážlivých výroků na adresu jinak smýšlejících lidí.

Pokud bych si měl všimnout problematických rysů Karafiátova kázání, na prvním místě by to byla jistá nepřehlednost, daná přemírou biblických citátů. Některá místa jsou až nesrozumitelná. Někdy čtenář, a tím spíše i posluchač, jen ztěži hledá souvislost mezi jednotlivými částmi kázání.

III.1.4. Shrnutí a srovnání první skupiny kázání

Všechna kázání jsou vedena snahou zdůvodnit posluchačům víru ve vzkřícení. Zatímco F.Císař a J.Karafiát spíše obhajují víru ve vzkřícení, přinášejí pro ni důkazy, B.Košut si vystačí s poukazem na Boží stvořitelskou moc. B.Košut se také věnuje výkladu významu vzkřícení, jenž podle jeho kázání spočívá v tom, že se Bůh přiznal k poslušnosti svého Syna. Tak prosadil svoji vůli i navzdory protivenství lidí.

F.Císař a J.Karafiát poukazují na nutnost svědectví Ducha svatého k tomu, aby člověk pro svůj vlastní život z přijetí víry ve vzkřícení vyvodil osobní důsledky. J.Karafiát si klade otázku, zda cířkev opravdu z víry ve vzkřícení žije.

F.Císař vypočítává důkazy pro vzkřícení, kterými jsou prázdný hrob a neohrožené kázání učedníků po vzkřícení. Zvláštním důkazem, který není přítomen u jiných autorů, je působení křesťanství tím i působení Vzkříceného v tzv.křesťanské civilizaci. B.Košut a F.Císař odkazují na víru v Boží stvořitelskou moc.

Jak u Císaře, tak u Karafiáta je výslovně řečeno, že vzkřícení Ježíšovo je historicky dokazatelnou událostí. J.Karafiát používá srovnání s jinou velkou postavou historie – Alexandrem Makedonským.

Tón kázání F. Císaře je silně polemický, až bojovný. Autor se zřejmě chtěl vyrovnávat s tehdejšími tendencemi, které se soustřeďují na Krista z pohledu historie a vnímají pouze to, co běžnému lidskému chápání neodporuje. Kázání

J. Karafiáta je spíše vysvětlující, kázání B.Košuta je taktéž vysvětlující a je vedeno snahou motivovat posluchače k spoléhání se na důvěru v Boží moc.

Všechna tři kázání se dají nazvat kázáními tematickými. Kázání jsou logicky členěna a jsou to vlastně přednášky plné logických vývodů, teologických disputací.

Textem ke kázání bývá jeden nebo dva verše, které slouží spíše jako odrazový můstek k dalším závěrům, otázkám, diskusím. Verše nebývají uvedeny do kontextu.

Všichni tři kazatelé, nejvíce B. Košut, používají při své argumentaci hojně biblické citace.

U Karafiáta a silněji u Císaře je také zmíněno, že ve zvěsti o vzkříšení je přítomen i moment soudu.

III.2. Kázání z doby po vzniku Československé republiky

Období po vzniku republiky se v Českobratrské církvi evangelické vyznačuje především zvýšeným počtem přístupů do církve. Po vzniku Československé republiky, kdy také vznikla sjednocená Českobratrská církev evangelická, do ní vstoupilo podle údajů v Památníku Českobratrské církve evangelické Františka Bednáře zhruba 80 000 lidí.³⁰ Mnohde vznikly zcela nové sbory z lidí, kteří přestoupili z římskokatolické církve. Otázkou zůstává, do jaké míry si církev poradila s takovým množstvím nově příchozích lidí, jejichž motivací vlastně bylo negativní se vymezení vůči katolické církvi a národnostní povědomí.

Jde o období následující po katastrofě první světové války, která znamenala konec dobového optimismu, předpokládajícího, že křesťanská civilizace se zdokonaluje, lidstvo se stává lepším a dokonalejším. V protestantské teologii se tento pohyb projevil nástupem tzv.dialektické teologie spojené zejména se jménem Karla Bartha.

³⁰ Bednář, F. Památník Českobratrské církve evangelické. Praha, Kalich, 1924, str. 124

III.2.1. Kázání Lubomíra Tardyho: „Pamatuj“

Prvním kázáním, pocházejícím z doby po první světové válce, je kázání faráře Lubomíra Tardyho. Kázání je otištěno ve sbírce Kristus – Život náš, kterou vydal Českobratrský evangelický sbor v Třebíči v roce 1925, na stranách 72 - 79.

Kázání má název „*Pamatuj!*“ a jeho základem je první část verše 2 Tm 2,8: „*Pamatujž na to, že Ježíš Kristus vstal z mrtvých.*“

L.Tardy podobně jako předchozí kazatelé začíná své kázání zopakováním textu ke kázání. Tento text označuje jako ústřední téma Velikonoc. „*Naše slavnost velikonoční je hlasem volajícím: Pamatuj, že Ježíš Kristus vstal z mrtvých.*“ Není uvedeno čtení. Text není zasazen do biblické souvislosti a kázání se jeví jako tematická úvaha na téma, proč máme pamatovat, že Kristus vstal z mrtvých.

L.Tardy upozorňuje na to, že v životě je nutno rozlišovat mezi událostmi, které jsou bezvýznamné, a událostmi, které je nutné mít stále v paměti, protože „*...mocně svým významem a vlivem zasahují neb alespoň zasahovat by měly do rozvoje dnů přítomných a budoucích.*“. Mezi takovéto události zařazuje vzkříšení Kristovo.

Jako příklad uvádí život apoštola Pavla, tradicí považovaného za autora verše, který je základem kázání. Pro Pavla bylo setkání se zmrtvýchvstalým Kristem nejvýznamnější událostí v životě.

K svědectví apoštola Pavla přistupuje ještě svědectví apoštolů. L.Tardy předkládá tradiční, zásadní argument, že bez skutečnosti Kristova vzkříšení by byl nevysvětlitelný vznik církve, statečné svědectví prvních křesťanů. Zvláště by to bylo nepochopitelné po jejich původním rozpoložení po smrti Kristově. Tuto svoji argumentaci uzavírá autor kázání výstižnou větou: „*Vždyť zapomenout na takovou událost, znamenalo by dle soudu apoštolova pro jednotlivce a pro celou církev tolik, jako oddělití ratolesti stromu od kořenů jeho.*“

V první části tedy podává L.Tardy důkazy pro vzkříšení, kterými jsou život prvních křesťanů a vznik církve. Dále se ptá: „*A jak se mám na zmrtyýchvstání Pána Jezukrista dívatí dnes?*“

Poněkud překvapivě zní jeho zmínka o tom, že i v samotné Českobratrské církvi evangelické se objevují lidé, kteří tvrdí, že by se na vzkříšení mělo zapomenout, protože odporuje vědeckému poznání. Na tyto názory reaguje L.Tardy tvrzením, že „...*dosud žádnému učenci se nepodařilo vědeckými prostředky dokázati, že není Boha všemohoucího.*“ Z toho vyplývá, že všemohoucí Bůh může existovat. Proto L.Tardy pokračuje tezí: „*Je-li tedy, jak my jsme přesvědčeni, všemohoucí Bůh, pak i zmrtyýchvstání Kristovo jest možné. Pravá věda proto nemůže nikdy určitě tvrditi: Kristus nevstal z mrtvých! Vždyť by nám potom nemohla uspokojivě vysvětlit vznik církve křesťanské a vznik novozákonních spisů.*“

Pohnutky pro to, aby bylo odmítnuto učení o vzkříšení Ježíše Krista, jsou podle Tardyho spíše mravní než vědecké. Svět totiž nechce přiznat, že Ježíš Kristus byl Synem Božím, tedy, že se v Ježíši Kristu zjevil samotný Bůh a jeho slova jsou pro nás nejvyšší autoritou. To v nás musí vyvolat bolest, protože nedůvěra znemožňuje lidem hledat a nalézat „*v čem jedině duše lidská odpočinutí nalézá.*“

Poté se autor kázání věnuje otázce, jak lze poznat, že Ježíš je opravdu živ. Je třeba s pokorou naslouchat hlasu Písma svatého. Kazatel upozorňuje, že Ježíš už za svého života komunikoval s pokornými lidmi. Do protikladu klade Ježíšovo mlčení před mocnými a rychlou odpověď ukřižovanému zločinci.

Ve víře ve vzkříšeného Krista je nutno se utvrzovat a obnovovat kvůli tlaku starostí. Naše nedokonalost a mdloba nás má udržovat v pokoře. U Vzkříšeného mají hledat pomoc ztrápení, sklíčení a nemocní. Nemáme se divit, pokud někdy Pán s pomocí prodlévá, pokud Boží vůle bývá jiná než vůle naše.

L.Tardy těší ty, kteří se bojí, že by mohli propadnout Božímú trestu. Činí tak poukazem na to, že Kristus za nás vytrpěl Boží trest, Bůh ale oslavil svého Syna. Boží moc, která oslavila Ježíše Krista, platí i nám.

Dále pokračuje L.Tardy doxologií. Ježíši Kristu bylo dáno jméno nad každé jméno. Z toho vyplývá závazek posvěceného života ve službě bližním, neboť Kristus jednou přijde ve své slávě k soudu.

Svět se podle Tardyho posmívá pravdě Boží a tupí vyznavače Kristovy. Ti však mají být věrní, aby je Kristus při svém návratu mohl nazvat služebníky věrnými. Dále následuje připomínka skutečnosti, že když Kristus vstal z mrtvých, vstaneme i my.

V závěru kázání autor vyzývá posluchače, aby jako učedníci Kristovi pamatovali, že Kristus vstal z mrtvých, i když svět tuto pravdu nechce znát, ba ani nechce číst Bibli. Svědectvím světu, že Kristus je živ, má být láska, radost, ušlechtilý život, bratrství, povznesenost nad malicherné spory. Nový život má být důkazem, že při každém životním kroku pamatujeme výzvy, která je veršem ke kázání a kterou opakuje L.Tardy na samý závěr kázání: „*Pamatuj, že Ježíš Kristus vstal z mrtvých.*“

Na rozdíl od kazatelů z doby před první světovou válkou je mnohem méně optimistický v pohledu na křesťanství světa. U F.Císaře je jmenován vliv Bible a křesťanství na svět jako jeden z důkazů pro vzkříšení. V Tardyho kázání se objevuje zmínka o tom, že i někteří členové církve o skutečnosti vzkříšení pochybují. Svět odmítá poselství evangelia, nechce číst Bibli. Je vidět růst ateistických myšlenkových systémů po otřesu první světové války?

Argumentace pro věrohodnost vzkříšení je podobná jako u předchozích autorů. Jako důkazy jsou podávány tyto skutečnosti - vznik církve, vznik novozákonních spisů a vnitřní svědectví Ducha svatého. Oproti předchozím kázáním se L.Tardy více věnuje vlivu setkání se vzkříšeným Kristem na životní obrat apoštola Pavla.

L. Tardy postupně pomocí refrénu „Pamatuj, že Kristus vstal z mrtvých“ rozvíjí význam této zvěsti pro život věřících lidí. Vzkříšení je třeba neustále si připomínat, protože se nám snadno může stát, že jeho skutečnost budeme vyznávat, ale nebude základem našeho života.

L.Tardy také zdůrazňuje, že vzkříšení Ježíše Krista nám zaručuje jeho duchovní přítomnost v celém našem životě, ve všem soužení, v problémech, starostech.

Dalším momentem, který autor zdůrazňuje a který plyne ze zvěsti o vzkříšení, je smíření s Bohem. L.Tardy upozorňuje na nutnost přiznání

se ke vzkříšenému Kristu kvůli tomu, abychom obstáli při soudu nad světem, který se „*posmívá pravdě Boží.*“

Kázání není výrazně členěno tezemi, které by kazatel rozvíjel. Ke členění mu slouží text ke kázání v podobě několikrát se opakujícího refrénu. Kazatel se tolik nezabývá logickou disputací a důkazy z Písma svatého. Kázání je více motivující a útěšné, nežli věroučné.

Jako problematickou lze hodnotit argumentaci v duchu tradiční satisfakční teorie. Bůh je podle této teorie podřízen nějaké vyšší spravedlnosti než je on sám.

III.2.2. Kázání Josefa Křenka: „Nesmrtelný Kristus“

Jako druhé kázání v této skupině jsem vybral kázání pozdějšího synodního seniora církve Josefa Křenka (1885 – 1949). Josef Křenek se narodil v Kandraticích u Rozsoch, nedaleko Bystřice nad Pernštejnem. Nejprve působil jako kazatel v českém sboru Presbyterní americké církve v Silver Lake v Minnesotě. Po vzniku Československé republiky sem vykonal dvě evangelizační cesty v letech 1919–1920 a 1922–1923. Působil také jako kazatel v Chicagu. Po definitivním návratu do vlasti v roce 1931 přijal místo kazatele ve sboru U Klimenta v Praze. V roce 1939 byl zvolen synodním seniorem Českobratrské církve evangelické. V této funkci setrval až do své smrti v roce 1949.

Vybrané kázání je otištěno ve sbírce kázání „*Duchem Páně ke svobodě.*“ Sbírkou byla vydána nákladem Uměleckého ústavu V. Neuberta a synů v Praze na Smíchově v roce 1922. Kázání se nachází na straně 150-159. Bylo prosloveno na Královských Vinohradech dne 16.4. 1922.

Textem ke kázání je jeden verš z epištoly Římanům 6,9: „*Kristus, vstav z mrtvých, již více neumírá, smrt nad ním již více nepanuje.*“ Podobně jako u předchozích srovnávaných kázáních není uvedeno první čtení. Text není uveden do souvislosti. Pouze je zmíněno, že slova textu byla napsána přibližně dvacet let po události vzkříšení. V této souvislosti zmiňuje J.Křenek, že autor epištoly Římanům, apoštol Pavel, prožil z těchto dvaceti let patnáct let jako horlivý

svědek a kazatel ukřižovaného a zmrtvýchvstalého Krista. Zkušenosti z této služby se podle Křenka vyhraňují Pavlovi v radost vyjádřenou ve slovech textu ke kázání.

Návaznost v textu se nám může zdát zdařilá, ale neodpovídá však původnímu záměru, ve kterém Pavel použil tato slova, což bylo učení o vyrovnání se s hříchem. Spíše se tento přístup dá nazvat vytržením z kontextu. To však, jak je patrné i v ostatních kázáních, nebylo tehdy neobvyklé.

Z textu kázání J.Křenek dovozuje na konci úvodní části kázání důsledky: *„Kristus se osvědčuje jako nesmrtelný. Nebude nikdy překonán. Jemu náleží život a budoucnost. On zvítězil!“*

V dalších částech svého kázání podává J.Křenek příklady působení vzkříšeného Krista v dějinách. Pojednává o skromných počátcích křesťanské víry, o narození Kristově v jeslích, působení mezi chudými rybáři, nepřijetí, zapření, ukřižování. S tím kontrastuje mohutné hnutí po jeho vzkříšení a rychlé šíření evangelia v prvních staletích existence církve.

Autor kázání podává krátký přehled dějin církve, všimá si důležité společenské role církve po rozpadu římského impéria. Přes *„rozklad katolického středověku“* se dostane k reformaci. Slovy, že se rodí duch kritiky církve a křesťanství, naznačí existenci osvícenství. Přesto bylo podle autora devatenácté století stoletím misijního rozmachu.

Kazatel komentuje věroučný zápas církve během staletí. Vzkříšený Kristus si podle něj poradil s náporem pohanského státu. Měl být oděn do hávu různých filozofií, které si ale nakonec podmanil.

J.Křenek také popisuje selhání církve. Navzdory Kristově výzvě k dokonalosti se pod pláštěm jeho jména skrývalo v církvi pohanství se všemi svými špatnostmi. Výslovně zmiňuje Chelčického myšlenku o protržení sítě víry pravé císařem a papežem. Zkaženost církve charakterizuje známým obrazem setkání Velkého inkvizitora a Krista v Dostojevského románu Bratři Karamazovi. Poměry v době Velkého inkvizitora ve Španělsku přirovnává k poměrům u nás v době protireformace.

V závěru posluchačům zdůrazňuje, jak tento svět potřebuje Kristovo působení, výlučnost Kristovy osobnosti. Rozhlíží se nad světem a klade si otázku: *„Kdo to všechno bude ovládati? Kdo bude toho všeho pánem? Bude-li pánem budoucnosti sobectví, mamon a hmotařství, pak pro budoucnost zbývá*

jen beznadějný výkřik: Hory padněte na nás, a pahrbkové, přikryjte nás.“ Lze jen poznamenat, že sám J.Křenek v jistém smyslu zažil naplnění těchto svých prorockých slov, když jako synodní senior vedl církve v dobách katastrofy druhé světové války.

Vyslovuje přání, aby tato úvaha posloužila i v naší zemi „...*kde bylo tak dlouho zapomenuto a neznámo, že Ježíš Kristus jest a zůstává živým a nesmrtelným Kristem, naší spásou a nadějí!*“

Kazatel nakonec vyzývá posluchače, aby se ke Kristu více přiblížili, nechali jej růst a sami se menšili.

Křenkovo kázání je naprosto jiné než kázání předchozí. Jen okrajově se zabývá důkazem pro vzkříšení, kterým je radostné hlásání evangelia apoštoly, předtím bojácně schovanými v ústraní. Zmiňuje také obrácení apoštola Pavla. Celé kázání je vlastně historickou retrospektivou toho, jak se vzkříšený Kristus projevoval v dějinách, co přináší tomuto světu. V době svého vzkříšení zvítězil Kristus nad smrtí, nad těmi, kteří jej chtěli ukřižovat a tím ho navždy umlčet. V dějinách podle Křenka Kristus vítězil nad tím, co církve kazilo a dusilo.

Kázání je mířeno do konkrétní poválečné situace, která otřásla mnohými jistotami. Je z něj zřejmý dobový antikaticismus. Pravděpodobně bylo kázáno ve větším shromáždění než bylo obecnství nedělních bohoslužeb. Kázání se pohybuje v perspektivě vzkříšený Kristus a svět. Má za cíl oslovit širší masu lidí a přispět k jejímu obrácení ke Kristu. Avšak co v kázání poněkud chybí je to, co přináší výhled ke vzkříšenému Kristu v osobním, každodenním životě křesťana, skutečnost, která člověku opravdu poslouží jako základ k tomu, aby se Krista snažil následovat.

Za problematické považují tehdejší antikatické nálady přítomné i v tomto kázání, kterým podléhá i sám kazatel. Protikatický důraz je doveden až do srovnání situace setkání Velkého inkvizitora s Kristem se situací církve u nás. Negativní názor na dřívější stav křesťanství v naší zemi vyjadřuje i teze o tom, že v naší zemi bylo neznámo a zapomenuto, že Ježíš Kristus je živý a je stále naší nadějí. Je opravdu možné tehdejší církve působící v českých zemích takto obvinít?

Je to právě negativní se vymezení vůči katolicismu a jím spuštěné přestupové hnutí, co je přítomno v základech všech skupin českého protestantismu. Ve své době to bylo pochopitelné. Negativní vymezení se ale nemůže být pevným základem, na kterém se dá stavět tak, aby nám výsledná stavba vydržela v poryvech doby.

Negativní se vymezení, negativní motivace je zvláště problematická v kázání, které je, byť volně, tematicky zaměřeno na vzkříšení. Kdyby se při této příležitosti měly vyjmenovávat historické viny, bylo by nutno přiznat, že oba tábory - jak protestantský, tak i katolický - měly v určitých etapách svých dějin leccos společného s oním Velkým inkvizitorem z románu F.M.Dostojevského.

Dají se vysledovat odlišnosti od kázání z doby předválečné. Je to ztráta jistého optimismu v pohledu na „křesťanský svět“. Zvláště výrazný kontrast je vidět ve srovnání s kázáním F. Císaře.

Podobně jako u Tardyho, Křenkovo kázání není výrazně členěnou věroučnou disputací. Více je zdůrazněna motivační stránka kázání.

III.2.3. Shrnutí a srovnání kázání z doby meziválečné

Obě kázání jsou kázáními tematickými. Základem obou kázání je pouze jeden verš. L.Tardy se zabývá v celém svém kázání úvodním veršem.

Pro Křenka je jeden verš z Bible odrazovým můstkem k úvahám o tom, jak vzkříšený Kristus působil v dějinách i proti zpronevěřilé církvi. Křenkovo kázání se zaměřuje po válečné katastrofě na skutečnost, že Kristus a přimknutí se k němu je nadějí na lepší budoucnost celé společnosti.

Tardyho kázání míří do života jednotlivého křesťana. Klade si za cíl utvrdit víru ve vzkříšení tím, že přednáší logické důkazy pro vzkříšení, vyrovnává se se vztahem vědy a víry, poukazuje na pomoc v každodenních situacích. Upozorňuje na to, že v učení o vzkříšení je přítomen i soud.

III.3. Kázání doby současné

Ve třetí skupině kázání ke srovnání jsem vybral čtyři kázání kazatelů Českobratrské církve evangelické z posledního desetiletí. Jsou jimi kázání Dany Rotkovské, Emanuela Vejnara, Tomáše Trusiny a Svatopluka Karáska.

V současné době jsou aktivní křesťané, na rozdíl od dob, ze kterých pocházejí předchozí kázání menšinou. Zájem veřejnosti o křesťanství v prvních letech po listopadové revoluci r.1989 dosti rychle opadl. Církev namáhavě hledá cestu k posluchačům, kteří nejsou jejími členy. Křesťané již nejsou pronásledováni. Ve svém okolí se však setkávají s lhostejností nebo i s otevřeným nepřátelstvím. Celkový počet členů Českobratrské církve evangelické se zmenšuje. Počet aktivních členů má stagnující nebo velice mírně stoupající úroveň.

Doba předchozí donutila církev i ke vzájemné ekumenické spolupráci. Již není tolik přítomen motiv negativního se vymezování vůči ostatním církvím. Po tragédii holocaustu se změnil postoj církve k židovství a k misii mezi židy vůbec.

III.3.1. Kázání Dany Rotkovské: „Pán byl opravdu vzkříšen“

Kázání je otištěno ve Sbírce kázání pro čtené služby Boží, kterou pro církevní rok 1995/1996 vydala Synodní rada Českobratrské církve evangelické. Je otištěno na stranách 68-73.

Jak bývá ve sbírce kázání vydávané ČCE zvykem, s kázáním je otištěn i celý bohoslužebný rámec. Díky tomu se můžeme dozvědět, že prvním čtením jsou dva oddíly z Janova evangelia, pasáže J 6,35–40 a J 6,48 –58. Textem ke kázání je oddíl z L 24,13-49. Jsou to, podle rozdělení Českého ekumenického překladu Bible, dva oddíly nazvané „Zjevení na cestě do Emauz“ a „Zjevení na cestě do Jeruzaléma“.

Už zde si můžeme všimnout prvního významného rozdílu. Zatímco v minulých kázáních byl textem ke kázání třeba i jeden jednotlivý verš, nebo i jen jeho část, nyní je to celých třicet šest veršů.

Dana Rotkovská začíná své kázání tím, že se pokouší přiblížit náladu, ve které se nacházeli učedníci, a najít styčné body s naší dnešní situací.

Učedníci jsou v situaci, kdy události posledních dnů rozmetaly jejich představy o Ježíši. Vzkříšeného Ježíše nepoznávají. „*Cosi jim jakoby zadržovalo oči, takže ho poznali.*“ To je podle Rotkovské mistrné vyjádření i naší situace. Ano i nám cosi brání Ježíše poznat. Kazatelka se ptá: „*Není to i pro nás, jako u emauzských učedníků, jen nějaký člověk, nějaký cizinec, který se k nám přidává?*“ Ježíš jako člověk, jeden z mnoha, který se snaží k nám přidat, jít s námi, žít s námi.

Dále D.Rotkovská pojednává o konfrontaci představ učedníků s Ježíšem samotným. Ježíš jim je upravil učením Písma svatého. Připomínal učedníkům věci, které znali, ale které neodpovídaly jejich mínění o současné situaci. Mesiáš podle nich nebude trpět ani umírat.

D.Rotkovská vyslovuje tezi, že tato situace trvá i u současných věřících židů. Ti prý „... *očekávají proto, že si vytvořili svou lidskou představu o Mesiáši.*“

Poté kazatelka pokračuje ve výkladu biblického oddílu. Učedníci Ježíše nepoznávají ani při výkladu Písma. Přiznávají, že jim srdce hořelo, když byl s nimi. Poznávají jej až při lámání chleba.

D.Rotkovská tuto pasáž spojuje s textem z Jana 6, 35 – 40, který předtím uvedla jako první čtení. Podle kazatelky Ježíš tím, že láme ve společnosti učedníků chléb, ukazuje sám na sebe jako na zdroj nepomíjejícího života. Učedníci Ježíše nepoznávají očima víry, ale lidským zrakem. Vzbuzuje v nich vzpomínku. Kazatelka to přirovnává ke slavení Večeře Páně jako vzpomínce na poslední stolování učedníků s Ježíšem.

Učedníci i po tomto setkání nechápou. I ve chvíli, ve které se jim Ježíš zjevil, ukázal jim své rány, pojedl s nimi, se učedníci bojí. Toto poznání označuje D.Rotkovská jako poznání hmotné či tělesné, které jen podtrhuje jejich nejistotu.

Po líčení situace, při níž učedníci nechápali setkání se vzkříšeným Pánem, zařazuje krátký vstup na téma dvojího druhu slepoty, který je u nás přítomen. První druh slepoty plyne z naší lidské nedostatečnosti, které jsme si vědomi. Druhý druh z naší lidské sebespokojenosti. S tím prvním si člověk poradí, s tím druhým ne. Kazatelka to ilustruje poukazem na to, že mnozí lidé viděli divy, které Ježíš činil, a přesto neuvěřili. Ti, kdo neviděli, prohlédli, protože Bůh ji otevřel oči.

Následně rozvádí citát z L 24,45. Tam čteme, že jim Kristus „*otevřel oči*“. D.Rotkovská to komentuje tím, že víra v Ježíše jako Spasitele je v konečném důsledku dar. Není to věcí rozumu ani smyslu. Všechno hmotné, smyslové, rozumové, Písmo; všechno, co si Ježíš používá, jsou jen pomůcky. „*Víra začíná tam, kde rozum končí.*“

V tomto smyslu není ani samotné Kristovo vzkříšení pravým argumentem. Nestačí ani svědectví Písma, Kristus musí sám přijít a říci „Já jsem.“ Chtít dokázat Krista je potom zradou na evangeliu.

D.Rotkovská uvádí citát dánského teologa S.Kierkegaarda: „*Apologeti, tedy obránci víry prvních století církve, byli Jidášové číslo dvě, když chtěli Krista dokázat.*“ Dále tuto myšlenku rozvíjí názorem, že celé Kristovo dílo je tajemstvím. Dokážeme-li o Kristu beze zbytku říci kdo byl, jaký byl a co učinil, to nazývá kupčením. Krista poznáváme jedině skrze zjevení, které dává Bůh sám, když přijde Duch – připomínatel.

Na konec kázání D.Rotkovská zdůrazňuje skutečnost, že jistotu do tmy přináší teprve zaslíbení daru Otcova, tedy Ducha svatého. Světlo nepřichází díky liteře, Písmu. Poté, co za sebou necháváme vše, vědomosti, zkušenosti, rozum i smysly, jsme na začátku. Jsme na začátku cesty, na které je nám Kristus jedinou Cestou, Pravdou i Životem. A my jsme jeho svědky.

V kázání Dany Rotkovské lze vysledovat mnohé posuny. Ve srovnání se všemi předchozími kázáními je posílena úloha Božího zjevení, vnitřního svědectví Ducha svatého. Rozumové dokazování Kristova vzkříšení, které je podstatnou částí výše popisovaných kázání, je nazváno kupčením. Domnívám se, že je zde znát vliv takzvané dialektické teologie s její nedůvěrou ve schopnosti lidského rozumu a poznání a zároveň posílení role Božího zjevení.

Otázkou je, zda D.Rotkovská nejde v odsouzení lidského rozumu a v odsouzení apologetů 2.stol.n.l. příliš daleko. Ano, lidský rozum je porušený hříchem. Ale je opravdu tak bezmocný? Nelze navazovat na naše rozumové poznání světa?

Poněkud problematické se jeví označení současných představ židů o Mesiáši za jejich lidské představy. Opravdu D.Rotkovská tak dobře zná představy židů, že si je takto dovolí snížit?

III.3.2. Kázání Emanuela Vejnara: „Zmrtvýchvstání?“

Kázání Emanuela Vejnara „*Zmrtvýchvstání?*“ je otištěno ve Sbírce kázání vydané Synodní radou Českobratrské církve evangelické na církevní rok 1999/2000 na stranách 71–76. Základem kázání je oddíl z 1 K 15,12–20. Jako první čtení je vybrán oddíl J 6,35-58. Kazatel interpretuje i samotný text ke kázání jako „... *text plný velikonoční zvěsti.*“

V úvodním odstavci kázání vykládá skutečnost, že „...*otázky a pochybnosti o základních skutečnostech víry nejsou teprve záležitostí našich dnů.*“ Pochybnosti o základech křesťanské víry doprovázejí církve již od jejího počátku. Již tehdy se objevovaly hlasy o problematičnosti zmrtvýchvstání, o tom, že je potřeba je odsunout a soustředit se spíše na kultivování morálky. Tyto hlasy se ozývaly hlasitěji než dnes. Bylo těžké se jim bránit, protože nebyly k dispozici normativní spisy novozákonního kánonu, věroučná literatura, nebyli teologičtí odborníci. Jediným měřítkem přiměřenosti určité zvěsti byla základní výpověď Velikonoc.

Základní sdělení Velikonoc shrnuje kazatel takto: „*Předně ta, že Ježíš Kristus zemřel a byl Otcem vzkříšen. Pak ta, že jeho oběť byla obětí vykupitelskou, obětí za nás.*“ Tato zvěst udělala z obyvatel Korintu křesťany.

E.Vejnar se věnuje důvodům a závažnosti zpochybňování jádra evangelia. Tímto jádrem je vzkříšení. Korintáané se „...*ve snaze obstát před kritickým antickým myšlením nevědomky zbavují základu, na němž křesťanská víra stojí; toho v čem je její síla a strhující moc.*“ Základem, který Korintští zpochybňují, je zmrtvýchvstání. Ne přímo zmrtvýchvstání Kristovo, ale těch, kteří s Kristem svou vírou identifikují. Tím ale, podle Pavla, zpochybňují logicky i zmrtvýchvstání Kristovo. E.Vejnar vyslovuje názor, že tehdejší situace je podobná situaci dnešní. Nemožnost popírání našeho vzkříšení a přitakání ke vzkříšení Kristovu vystihuje tímto obrazem: „*Bylo by to jako konstatovat, že nafukovací balóněk stoupá vzhůru, a současně tvrdit, že není lehčí látky nežli vzduch.*“ Zmrtvýchvstání lze buďto přijmout jako celek, nebo zcela odmítnout.

Dílčí nedověru Korintským komentuje E.Vejnar jako vykročení k nedověře úplné. Apoštol Pavel se proto dovolává alespoň zbytku víry, kterou Korintští ještě mají. Namítá: „*Jestliže Kristus nebyl vzkříšen, pak je naše zvěst klamná a klamná je i vaše víra.*“

Zásadní problém postoje, který zastávali Korintští, spatřuje E.Vejnar v tom, že znamená počínající konec křesťanské víry. Křesťanská víra totiž znamená především vztah s Ježíšem Kristem. Kde není tohoto vztahu, stává se z ní jen systém moralizujících pouček. Pokud nepřiznám možnost vzkříšení, s Kristem být nemohu.

Kazatel problematičnost tohoto postoje vyjadřuje takto: „*Dokud nedokáži s apoštolem Pavlem vyznat: Jist jsem, zajisté, že ani smrt, ani život, ani přítomnost, ani budoucnost, ani žádná moc mne nedokáže odloučit od lásky Boží, která je v Kristu Ježíši*“, *jsem na povrchu víry. Pouze se jí nezávazně dotýkám, ochutnávám ji, ale nejsem jí bytostně zasažen, zajat a současně osvobozen.*“

Bez vyznání Kristova vzkříšení zůstáváme beznadějně vězet v poddanství smrti, které nás jednou zničí. Skutečnost vzkříšení nám potvrzuje, že Kristova smrt byla smrtí vykupitelskou.

Bez vzkříšení by bylo Kristovo ukřížování jen „...*jednou z mnoha černých skvrn, které za sebou lidstvo zanechalo. Jen dalším důkazem toho, že síly zla, temnosti a zmaru jsou skutečně poslední a definitivní instancí.*“

Kristovo vzkříšení E.Vejnar pak přirovnává k „...*vítěznému protržení cílové pásy.*“ Vzkříšení nám ukazuje, že Ježíš skutečně došel do cíle. „*Vzkříšení je vyhlášením toho, že se Ježíš pouze nepokoušel člověka zachránit, ale že ho skutečně zachránil; že se jen nesnažil vnést do světa lásku, ale že ji do něj skutečně vnesl; že se jen neprohlašoval za Syna Božího, ale že jím skutečně byl.*“

Vzkříšení kazatel označuje za zdroj jistoty „...*že ti, kdo v Kristu žijí, nejsou ztraceni, ani když umírají.*“ Vzkříšením je z nás sejmut hřích – neschopnost opravdového života. Křesťan se může dívat s klidem a vyrovnaně i ke smrti. Nikdo jiný si to nemůže dovolit, protože na rozdíl od křesťana neví nic o milosti, oběti, vzkříšení a věčném životě. Na závěr kazatel konstatuje, že známe pravdu, která osvobozuje. Naše svoboda podle něj spočívá v rozhodnutí pro víru nebo nevěru. Opět opakuje verš z 1 K 15,19: „*Máme-li naději v Kristu jen pro tento život, jsme*

nejubožejší ze všech lidí!“ Poté rozvádí z tohoto biblického verše vyplývající důsledky. Klade si otázku: „*Co s sebou může nést následování toho, kdo byl v tomto světě odsouzen a ukřižován?*“ Odpovědí je kříž, problémy, těžkosti a nepochopení. Chodit do kostela a zároveň věřit, že smrtí všechno končí, by bylo podle Vejnara absurdní divadlo a my bychom byli tragickými postavami, které toto divadlo hrají. Stupňuje to ještě dále, ve smyslu buď, a nebo: „*Není – li vzkříšení, pak nemá význam chodit do kostela.*“

To, že víme a vyznáváme, že byl Kristus vzkříšen, je pro nás důvodem, abychom Bohu sloužili a byli mu vděční.

E.Vejnar už skutečností, že jako název svého kázání uvádí otázku „*Zmrtvýchvstání?*“ předem ukazuje na charakter kázání. Na rozdíl od předchozích kázání z doby předválečné a meziválečné nepodává důkazy pro vzkříšení. Vyrovnává se s pochybnostmi o vzkříšení Krista v církvi tím, že dokazuje nutnost vzkříšení pro logickou soudržnost celého křesťanství. Daří se mu to pomocí volby správného biblického oddílu a jeho srozumitelného, propracovaného výkladu. Správně také text ke kázání vymezuje. Osvědčuje ve svém kázání znalost dobového pozadí oddílu, který je základem kázání. Respektuje a vykladačsky využívá kontext. Potom už nemá potřebu podávat biblický rozbor k dané otázce, vést složitou teologickou disputaci, unavovat posluchače množstvím biblických citátů, v nichž je třeba hledat souvislost, tak jak to vidíme především u F.Císaře a u J.Karafiáta.

Poněkud problematičtější se nám může jevit navázání na otázky kladené i věřícími lidmi dnes: „*My se také jakž takž vyrovnáme se zvěstí o Ježíšově vzkříšení, ale že by se toto vzkříšení týkalo i nás, to už je na nás moc.*“ S touto tezí si dovolím polemizovat. Domnívám se, že pro dnešní členy církve je víra ve vzkříšení (jak Krista, tak i nás samotných) podobným problémem.

Jak už jsem konstatoval, E.Vejnar staví posluchače před rozhodnutí mezi dvěma možnostmi. Buď je víra ve vzkříšení pravdivá, nebo je celé křesťanství pro tento svět absurdním divadlem. Podle mého názoru je však třeba posluchači trochu pomoci. Pochybnostem, a to i o základních otázkách víry, se dost dobře vyhnout nedá.

Nevyvratitelné důkazy pro vzkříšení podat nelze. Je však možné, a také důležité zdůraznit více nutnost společenství se Vzkříšeným v modlitbě, ve ztišení. Takovým způsobem věřící člověk získá tolik potřebnou jistotu pro to, aby se víra ve vzkříšení stala východiskem jeho života a zdrojem radostné vděčnosti, po které E.Vejnar v závěru svého kázání volá.

III.3.3. Kázání Tomáše Trusiny: „Neděle velikonoční“

Kázání je otištěno ve Sbírce kázání vydané Synodní radou Českobratrské církve evangelické na církevní rok 2000 / 2001 na stranách 62-68.

Základem kázání je evangelijní perikopa Matouš 28,1–10. T.Trusina uvádí své kázání radostnými úryvky z písní: „*Staré věci přestaly a nové se začaly! Svítá nový den!*“

Kristovo vzkříšení dává do souvislosti s Božím stvořitelským dílem. Činí tak originálním doplněním biblického úryvku z první knihy Starého zákona Genesis: „*V šesti dnech stvořil Bůh nebe a zemi, sedmého dne odpočinul – a osmého dne vstal Kristus z mrtvých.*“

T.Trusina zdůrazňuje závažnost velikonoční zvěsti evangelia ve srovnání s jinými církevními svátky. Zvěst velikonočních bohoslužeb označuje jako dosvědčení základního stvořitelského Božího činu.

Následně dává do kontrastu skutečnost, že tato zásadní stvořitelská událost se týká člověka, který z lidského hlediska nemohl skončit hůře. Vypočítává příznaky Ježíšovy prohry – ukřižovaný, opuštěný učedníky. Podle dnes tolik používaných průzkumů veřejného mínění by vyšla veliká nula. Výčet znaků Ježíšovy vnější neúspěšnosti shrnuje takto: „*Ano, ta světodějná, ba kosmická stvořitelská událost se točí kolem zavrženého, odmítnutého a umlčeného popraveného.*“ Zvláště zdůrazňuje, že popisovaná událost se děje u hrobu.

Dále si kazatel všímá jiné, v biblickém kontextu provokativní skutečnosti. U hrobu jsou ženy. Muži, nositelé tradic, autority v náboženství a v základních věcech života, chybí. T.Trusina tuto skutečnost komentuje tímto souvětím: „*Těžko*

mohl Matouš výmluvněji vyjádřit: od Ježíše už nikdo nic nečeká. Jediný, kdo si na Ježíše ještě vzpomene, jsou ženy.“ Tyto ženy ani neprokazují nějakou víru. Jdou pouze obhlédnout hrob.

T.Trusina se snaží komentovat, jak by události působily z běžného lidského hlediska. Mluví ironicky o frázích pohřebních řečníků na téma sklonění se před majestátem smrti. Uvádí citát z knihy Jobovy, dokreslující vnější zdání zbytečnosti lidského života. Světskou moudrostí je „...*nic dobrého a nového nečekat, od budoucnosti ani od druhých si nic neslibovat, zadusit každé očekávání nejraději hned v zárodku, zkrátka, poddávat se pomalému zániku a smrti.*“

Tento neodvratný koloběh je náhle zastaven a rozvrácen. T.Trusina zdůrazňuje, že v textu je použita ustálená formulace „*Hle stalo se*“, která naznačuje Boží činnost. A na závěr této myšlenky neotřele, provokativně doplňuje ustálenou biblickou formulaci: „*Neboť náš Bůh, Bůh Abrahamův, Izákův a Jákobův, Otec Ježíše Krista, není Bohem hřbitovního klidu, ale Bohem nových počátků.*“

Boží posel, anděl, demonstruje skutečnost, že se tato událost stala z Boží vůle. Anděl se provokativně posadil na vrata hrobu, která měla střežit hřbitovní klid. Odpovídá na lidský zmatek. Sděluje ženám, že ten ukřižovaný, pohřbený, ten popravený, ubitý, umlčený a odepsaný tu není, vstal z mrtvých.

Tuto zvěst T.Trusina komentuje jako čáru přes rozpočet, překvapení nepřátel i přátel, „*jako překvapení z Boha, který je při díle tím nejnečekanějším způsobem.*“ Ženy nemají vzpomínat, mají se vydat zpátky k lidem. Mají se obrátit vstříc nové budoucnosti, nové budoucnosti s Ježíšem. Ženy mají jít do světa plného konců, odchodů, beznadějí a umírání, jít s jedinou písní, které stojí za to otevřít uši i srdce: „*Pán byl vzkříšen.*“

To, co anděl zvěstuje ženám u prázdného hrobu, T.Trusina zobecňuje na celou církev: „*Ano, ten stvořitelský povel obrací církev tváří v tvář k lidem.*“ Církev se stává místem obrácení, už není místem, kam bychom si chodili odpočinout. V církvi máme být obráceni od minulosti k budoucnosti, od smutku k radosti, od lhostejné otupělosti k očekávání, od osamění k setkávání.

T.Trusina zařazuje událost vzkříšení do řetězce starozákonních spasitelných Božích činů. Těmito typickými událostmi jsou např. oslovení Abrahama, zaslíbení Abrahamova syna, zaslíbení země a vysvobození Izraele z otroctví. Ve svém působení tak pokračuje Bůh, který prolamoval okovy viny a beznaděje.

Den vzkříšení označuje T.Trusina jako „Jeho den“ – tedy den Hospodinův, což je termín známý z prorockých spisů Starého zákona. Bůh nad hrobem rozsvítil světlo života, přiznal se ke svému Synu, kterého prý pohltila smrt.

V následujícím odstavci kázání si T.Trusina všímá zdánlivě paradoxní výpovědi o ženách, které utíkaly od hrobu. „*Tu rychle opustily hrob a s bázní i s velikou radostí běžely to oznámit jeho učedníkům.*“ Tento paradox spočívá ve spojení slov bázeň a radost. To, že jsou společně použita tato slova, je důkazem, že ženy byly velikonočním evangeliem skutečně zasaženy.

Kazatel si všímá skutečnosti, že když se ženy vydávají směrem, kterým je obrátila a poslala zvěst anděla, potkávají Ježíše. Potkávají jej, „*...když uvěřily té nemožné možnosti*“. Setkání žen s Ježíšem označuje T.Trusina za důsledek toho, že uvěřily zvěsti o vzkříšení, spolehly se na ni. Na Ježíše by nenarazily, kdyby šly vykonat jen běžné úkony kolem hrobu.

Se zvláštním zřetelem se kazatel věnuje pozdravu, kterým Ježíš zdraví ženy při setkání. Ten je velice posilující - ukazuje, že když se „*...rozeběhnete cestou velikonočního jitra, neběžíte naprázdno ani do prázdna.*“

Závěr oddílu komentuje kazatel jako potvrzení toho, co řekl ženám již anděl. Ježíš posílá ženy k učedníkům. Zvláště zdůrazňuje, že Ježíš neříká ženám, aby šly a vyřídily jeho vzkaz učedníkům, ale říká doslova: „*Jděte k bratřím mým.*“ Z tohoto citátu kazatel vyvozuje důležitou a velice povzbuzující skutečnost. Ježíš ty, kteří od něj utekli, přestali v něj věřit, ty, co ho zapřeli, co už od něj nic nečekají, považuje za své bratry a sestry. Tuto skutečnost přenáší kazatel i do současné situace. I my jsme Kristovými bratry a sestrami, i když všelijak selháváme. A neplatí to jen o nás samotných. T.Trusina zdůrazňuje, že Kristus nazývá svými bratry a sestrami ty „*...nad kterými my jsme už možná zlomili hůl.*“ To, jak Kristus posílá ženy za učedníky, vztahuje kazatel na nás. Vykládá to tak, že nás Kristus posílá za těmi, které nazývá sestrami a bratřimi.

Závěr kázání tvoří jakési poslání do služby světu. Ženy mají vyřídít vzkaz učedníkům v Galileji. Poslání do Galileje pro nás znamená, podle kazatele, vyjít „*...do světa, ven z kostela, ven ze shromáždění, k lidem, za hradby církve.*“ I tam nás bude Kristus doprovázet, nezůstaneme sami. A na této cestě budeme našeho „*Pána naděje a života*“ stále znovu a nečekaně potkávat.

Tomáš Trusina ve svém kázání podává svěží a neotřelou interpretaci evangelijního oddílu. Pomocí podrobné exegetické práce dokáže vytěžit z textu v něm uloženou zvěst. Nenásilně, přirozeně dokáže výsledky exegeze aplikovat na současnou situaci.

Důsledky velikonočního dění, tak jak proběhlo v životech Kristových následovníků, uvádí až do každodenní reality svých současníků. Kristovo zmrtvýchvstání dává do souvislosti s Božím stvořitelským dílem, a také s řadou Hospodinových spásných činů.

Do dobových reálií uvádí posluchače tak, že to neruší návaznost kázání. Například postavení žen v tehdejší společnosti zmiňuje i s vtipným poukazem na současnost.

Jazyk kázání je srozumitelný, neunavuje, dokáže posluchače udržet v napětí. Kázání jako celek je soudržné a jednotlivé části na sebe logicky navazují. Zvěst je srozumitelná. Kazatel se nepouští do složitých teologických či filozofických úvah.

Kázání míří do sborového obecnství, jehož středem je výklad Písma. T.Trusina se věnuje velmi zdařile výkladu daného oddílu a jeho aplikaci na život posluchačů. Nevěnuje se důkazům Kristova zmrtvýchvstání. Předpokládá zřejmě, že posluchači učení o zmrtvýchvstání věří.

Co schází v Trusinově kázání? Již v předchozích částech práce jsem konstatoval, že nevyvratitelné důkazy pro vzkříšení podat nelze. Jediné, co nám umožní spolehnout se na věrohodnost zvěsti o zmrtvýchvstání, je vnitřní svědectví Ducha svatého. Přesto bychom však měli při přípravě kázání mít na mysli i to, že do našich shromáždění, zvláště do těch velikonočních, mohou přijít i lidé nevěřící či hledající. Ve shromáždění bývá také určitě dost členů sboru, kteří procházejí pochybnostmi, krizí víry. Pro tyto posluchače je potřebné i do takového kázání zařadit určité argumenty pro věrohodnost zvěsti o zmrtvýchvstání. Konkrétně v kázání Tomáše Trusiny by bylo možné poukázat na skutečnost, že cesta zvěsti učedníků neskončila v Galileji, ale vedla do celého světa. Dále by se dala zmínit jejich ochota pro sebeobětování, případně by bylo možné více rozvinout pozitivní vliv společenství se Vzkříšeným na život člověka, potřebu ztišení, modlitby.

III.3.4. Kázání Svatopluka Karáska na Boží hod velikonoční

Kázání je otištěno ve sbírce kázání Boží trouba na stranách 164 – 168. Sbírnka byla vydána v Praze v roce 2000.

Textem ke kázání je pouze jeden verš, respektive jen jeho druhá část.. Je jím Zjevení 3,8: „*Aj, postavil jsem před tebou dveře otevřené, a žádnýť jich nemůže zavřítí.*“

V úvodu kázání S.Karásek podtrhuje význam Velikonoční neděle mezi ostatními nedělemi církevního roku. Ta je „*...matkou všech našich nedělí, ve kterých se má zrcadlit událost Kristova vzkříšení.*“ Velikonoční neděle má být prožitkem prapůvodní neděle vzkříšení. Náplní zvěsti je, heslovitě řečeno, radostný výkřik „*Hosijána*“, což se dá přeložit jako Bůh spasí. Kazatel zdůrazňuje, že Bůh spasí navzdory okolnostem, když připojí: „*Přece jen.*“ Tento výkřik přirovnává ke Galileovu zvolání „*A přece se točí.*“

Povahu zvěsti Velikonoční neděle, která je radostnou zvěstí navzdory okolnostem, zdůrazňuje kazatel následně, když vedle ní staví zvěst Velkého pátku: „*Ano, byl-li Velký pátek vnějšně znejistěním Boží moci a Boží akceschopnosti v konkrétním životě, byli-li tehdejší svědci zaskočeni ve své víře Boží bezmocí vůči násilí a zlu, byla-li ve tmě Velkého pátku absence světla a absence slova Božího, byla-li tu v opuštěnosti Kristově Boží vzdálenost, je nedělní ráno znamenáno údivem a radostným úžasem...*“ Toto srovnání S.Karásek komentuje výše zmíněným Galileovým výrokiem.

Kazatel poté interpretuje další důležitou část velikonoční zvěsti. Tou je zvěst o prázdném hrobu a prvním setkání žen se vzkříšeným. V setkání jde o to, aby byla vzkříšena víra v Boží království a v Ježíšovo Boží synovství. Spolu s Kristem je vzkříšena i víra.

V souvislosti se zmínkou o tom, že ženy měly svou víru předat učedníkům, kteří jsou zamčeni v úkrytu, se kazatel vrací k tématu verše ke kázání. Z evangelijního oddílu cituje „*dveře byly zavřítiny.*“

Jako úvod k úvahám, jak nám, obrazně řečeno, velikonoční víra ve vzkříšeného Krista otvírá dveře, shrnuje kazatel jádro velikonoční víry:

„Bůh je zazší a podstatnější než zlo, násilí, nemoc a smrt, i tyto negativní jevy života se dějí na podkladě a na pozadí Božím – smrt je děj po – hlavní, vždyť před ní, v ní a po ní je ještě to hlavní.“

A jako opak této víry ukazuje lidskou víru z vlastních zdrojů, víru neotevřenou Bohu, cele uzavřenou v lidských možnostech, v lidském manýrismu, v lidské výbavě a svévoli, v definitivě smrti, v ohraničení a v uzavření individua v mezích vlastní zkušenosti a vlastního nazírání, víru v lidskou moc a přezbrojený mír.

Problémem člověka je to, že se uzavírá Bohu. Hřích interpretuje jako zpřetrhání svazku, kdy se svět a člověk uzavírá v sobě. Karásek upozorňuje, že pro tuto situaci již Starý zákon používá obrazu dveří, brány. A naopak, když chce Bůh člověka vyvést, používá k tomu obrazu otevření. Jako příklad uvádí citát ze Ž 24,7: „*Brány, zvedněte výše svá nadpraží, výše se zvedněte, vchody věčné, ať může vejít Král slávy.*“

S.Karásek následně za vrchol Boží osvobozující moci označuje Velikonoce. Popisuje to takto: „*Bůh v Kristu došel až na samé dno lidského utrpení, na dno smrti, aby tam učinil otvor, díru – dveře – aby tam pro nás vydobyl prostor.*“

Đáblovo dílo naopak spočívá v tom, že našeptává člověku, že už ze situace, do které se dostal, není východisko. Syn Boží v situaci, která je z našeho pohledu bezvýchodná, nachází nové řešení „... a Syn Boží kazí jeho dílo – tím, že jako razič prorazil v díře díru, v exitu exit, v bezvýchodnosti východ.“ Jako podstatnou vlastnost tohoto východiska, těchto dveří, zdůrazňuje S.Karásek to, že je nikdo nemůže zavřít. Vzkříšená víra od člověka k člověku roztáčí děj spásy. Posluchače oslovuje v první osobě plurálu a upozorňuje je na skutečnost, že jsme „...*účastníci a podílníci této víry, dělníci a dělnice té žně.*“

Kristem otevřené dveře jsou prostorem Bohem vydobytým. To, co nám mohou učinit lidé, je omezené. Mohou nás sice i zabít, ale dveře otevřené Bohem zavřít nemohou.

S.Karásek rozvíjí i druhou stránku teze o Kristem otevřených dveřích. Ty nejsou pouze posledním východiskem ve smrti. Jsou i možností již teď, v tomto pozemském životě, nacházet východiska z nejrůznějších svázaností, uzavřeností. Jsou možností, jak se vymanit z nesvobody a žít v Bohem darované svobodě.

Dále S.Karásek pokračuje v líčení toho, co nám velikonoční zvěst o zmrtvýchvstání přináší do našeho každodenního života. Ježíš Kristus nás zve, abychom překročili práh, svůj stín, jinak řečeno, abychom překonali sami sebe. Pociťujeme, že nejsme sami. Kristus nezůstal na druhém břehu, ale provází nás.

Pod Kristovým vedením poznáváme, že hodnoty evangelia jsou lepší než hodnoty, podle kterých často jedná tento svět. S.Karásek to vystihuje takto: „*Hle, pomocná ruka je silnější než pěst, odpouštět je více než odplácet, dávat je blaženější než brát, dělit se obohacuje více než skrblit.*“ Znovu opakuje refrén písně, že „*...dveře jsou otevřeny - a nikdo na světě je nedokáže zavřít.*“

Celé kázání S.Karásek končí osobní vzpomínkou na výstavu, na které viděl kříž s autogenem vyřezanou postavou ukřižovaného Krista; děrou ve tvaru Krista byla vidět okolní příroda. To podle něj dobře charakterizuje povahu Božího spásitelného dění v Kristu. Boží dílo proráží smrt, beznadějí i kříž a vytváří průhled k nové perspektivě.

Karáskovo kázání je kázáním tematickým. Na rozdíl od tematických kázání, vzniklých v době předválečné a meziválečné, kterými jsem se zabýval v předcházejících částech své práce, u tohoto kázání nemá S.Karásek potřebu se proti nikomu vyhraňovat, nevede věroučnou disputaci. Jeho kázání je prodchnuto radostí ze svobody, kterou nám přineslo Boží vykupitelské dílo v Kristu. Nepřednáší vnější důkazy pro věrohodnost vzkříšení. Ani to dost dobře nejde. Víra ve vzkříšení je vírou „navzdory.“ Toto poznání charakterizuje připodobněním k známému výroku Galilea: „A přece se točí.“

Více než v ostatních kázáních je zdůrazněno působení vzkříšeného Krista v každodenním životě, jeho osvobozující moc.

Karáskovo kázání svým stylem a stavbou připomíná kázání Tardyho. Klíčový výraz verše „otevřené dveře“ se objevuje jako refrén.

III.3.5. Shrnutí a srovnání kázání ze současnosti

Zásadní změnou kázání současných oproti kázáním starším je to, že kazatelé se více věnují samotnému výkladu Bible. Základem kázání v obou předchozích skupinách byl většinou jeden verš, nebo jeho část. V současných kázáních vykládají kazatelé, s výjimkou S.Karáska, rozsáhlejší biblické oddíly. I S.Karásek, i když základem jeho kázání je pouze jeden biblický verš, z tohoto verše přímo vychází v podstatě v celém kázání.

Kázání nejsou tolik konfrontační. Nikdo v nich není napadán. Nejsou v nich podávány důkazy vzkříšení. Dana Rotkovská dokonce popírá, že by bylo možno podat nějaké důkazy pro vzkříšení, a kritizuje ty, kteří by tak chtěli učinit.

Pro všechna čtyři kázání je společné, že vzkříšení označují jako přelomovou skutečnost vymykající se z běžného řádu věcí.

D.Rotkovská v převážné části svého kázání pomocí výkladu evangelijního oddílu ukazuje na lidskou neschopnost přijmout a pochopit Boží spasitelné dění. To nám nakonec umožňuje pouze svědectví Ducha svatého, který si z nás činí svědky.

E.Vejnar zdůrazňuje důležitost vzkříšení pro samu podstatu křesťanství. Bez vzkříšení nedává křesťanství smysl.

T.Trusina také poukazuje na naši neschopnost přijmout zvěst o vzkříšení. Ukazuje na nemohoucnost a selhání učedníků. Dochází však k pozitivnímu konstatování veliké Boží milosti, která počítá i s těmi, kteří selhávají. Nejvíce je u něj zdůrazněna výzva ke službě, k vyjití se zvěstí k ostatním. Na cestě k učedníkům ženy potkaly Krista. Na cestě k lidem kolem nás, vně našich shromáždění, se s Kristem můžeme setkat i my.

S. Karásek nejvíce zdůrazňuje osvobozující moc Kristova vzkříšení. V jeho kázání je nejvýrazněji vystižen vliv vzkříšeného Krista v každodenním životě.

V kázáních je přítomna snaha o pozitivní motivaci. Není v nich přítomno upozornění, že zvěst o vzkříšení je zároveň zvěstí soudu.

IV. Souhrn poznatků

První skupina kázání představuje logicky členěné přednášky, ve kterých kazatel hledá odpovědi na otázky, které si sám položil. Základem kázání je třeba jen část biblického verše. Naproti tomu je přítomno množstvím biblických odkazů.

Kázání z druhé skupiny jsou méně členitá, jsou však stále tematická. Nejsou už tolik věroučnou disputací. Více je u nich přítomen moment povzbuzení, motivace. Stále je v nich přítomen moment obrany víry ve vzkříšení proti vlivu okolí.

Současná kázání jsou více vykladačská. I když je základem kázání jen jeden verš, jako u S.Karáska, celé kázání se vztahuje k tomuto verši. Kazatelé se soustřeďují na zvěst daného oddílu a jeho aplikaci do podmínek posluchačů. Kázání míří dovnitř církve. Není v nich v nich přítomna konfrontace se světem kolem nás. Jejich cílem je především povzbudit víru posluchačů a budovat ji na pevných základech. Chybí v nich i připomenutí toho, že ve zvěsti vzkříšení je přítomen i moment soudu. Jakoby si chtěli kazatelé současnosti vystačit pouze s pozitivní motivací.

Rozdílnou argumentaci lze nalézt ve srovnávaných kázáních u důkazů pro vzkříšení. Mnozí kazatelé argumentují vznikem církve, obětavostí učedníků, kteří se nebáli položit svůj život. L.Tardy připomíná náhlou změnu v životě apoštola Pavla. Jindy, například u F.Císaře a B.Košuta, se setkáváme s argumentací, že pokud věříme ve stvoření, potom je logické, že Bůh, který stvořil svět má moc i vzkřísit z mrtvých. V podobném duchu se vyslovuje L.Tardy o vztahu vědy a víry. Vědě se nepodařilo prokázat, že neexistuje Stvořitel. Proto ani nemůže říct, že Kristus nevstal z mrtvých.

Z tohoto rámce se vymyká D.Rotkovská, která všechny rozumové důkazy vzkříšení odmítá.

Autoři vybraných kázání se shodují na tom, že pro přijetí zvěsti o vzkříšení je bezpodmínečně nutná přítomnost Ducha svatého, jeho vnitřní svědectví. Víra ve vzkříšení je tak darem Boží milosti.

Dotýkají se skutečnosti, že vzkříšení přináší individuální naději, novou perspektivu, výhled tam, kde podle běžných lidských hledisek nic čekat nelze.

Ojedinělý je Císařův optimismus, s jakým líčí úspěšné působení biblického poselství ve světě kolem nás. Také J.Křenek, který nesdílí Císařův optimismus o působení biblického poselství ve světě kolem nás, označuje vztah se vzkříšeným Kristem jako lék na neduhy, které svět stíhají.

Kazatelé také nabízejí nejrůznější vysvětlení podstaty vzkříšení. B.Košut vykládá skutečnost vzkříšení jako prosazení Boží vůle proti záměrům nepřátel. L.Tardy v duchu satisfakční teorie mluví o odvrácení přísné tváře od našeho Spasitele, který před tím trpěl pod hněvem Božím. Bůh ho tak oslavil a korunoval. Naproti tomu T.Trusina mluví o pokračování stvořitelského díla Božího.

V náznacích je patrné, že židé jsou považováni za cíl misie. Zmínky o židech a o tom, že je potřeba změnit jejich názor, lze nalézt v kázání F.Císaře a L.Tardyho. D.Rotkovská označuje názory židů na mesiáše za lidské představy.

Co se týká vztahu k jiným náboženstvím, vyjadřuje se k této problematice pouze J.Křenek. A vyslovuje se ve smyslu exkluzivity křesťanství.

Současní kazatelé nediskutují s odlišnými názory, nemají potřebu negativně se vyhraňovat. Chybí rozumové zdůvodňování vzkříšení, i když se například u Emanuela Vejnara setkáváme s konstatováním nutnosti vzkříšení pro logickou soudržnost celého křesťanství. Zvěst míří dovnitř církve. Je spíše útěšná.

Proč v současných kázáních chybí prvek apologetiky, prvek polemiky s názory světa vně církve? Proč nenacházíme rozumové zdůvodňování či vysvětlování vzkříšení?

V devatenáctém a dvacátém století byl kladen velký důraz na rozum, racionalitu. Zároveň však došlo ke katastrofám, které se rozumově dost dobře vysvětlit nedají. Proběhly dvě světové války, holocaust, Osvětim. Lidstvo se dostalo na pokraj počátku vlastního sebezničení v jaderném konfliktu. Snad i vlivem těchto traumat lze ve světě kolem nás sledovat posun k důrazu na prožitek, cit, intuitivnost. V církvi se tato tendence projevuje v nástupu charismaticko–letničního hnutí, snahou o liturgickou obnovu.

Po výše jmenovaných událostech a při z nich vyplývajícím vývoji myšlení a prožívání je problematické rozumově dokazovat působení milosrdného Boha, který se v tomto světě zjevil ve vzkříšeném Kristu, a rozumově vzkříšení dokazovat.

Reakci na katastrofu světové války lze hledat také v nástupu tzv.dialektické teologie spojené se jménem švýcarského teologa Karla Bartha. Karl Barth vyhrcočně formuluje ostrý rozpor mezi stvořením a Božím slovem, které vstupuje do tohoto světa jako naprosto odlišný prvek. S tím souvisí Barthovo odmítnutí tzv.přirozené teologie. Nejvíce je dialektické teologie znát v kázáních Dany Rotkovské.

Jak jsem také ve své práci konstatoval, současní kazatelé v kázáních mnohem více pracují se samotným celkem biblického textu, jeho kontextem. Podrobněji se zabývají exegezí. Samotné biblické texty, které referují o vzkříšení, zdůrazňují překvapivost této zvěsti pro současníky. Víra ve vzkříšení je darem. Je to událost, která není z tohoto světa. V tomto světě je stejně jako celá evangelijní zvěst zvěstí bláznovskou, skandální. Proto ji dost dobře nejde dokazovat.

Svou roli také sehrává určitě i lhostejnost, nezájem až nepřátelskost ke křesťanské zvěsti ze strany našeho okolí. Lze diskutovat s někým, kdo má o diskusi zájem, i když je jeho postoj je naprosto odlišný, popřípadě i záporný. V naší zemi po listopadu 1989 krátkodobě stoupající zájem o křesťanství opadl a vystřídala jej již zmiňovaná lhostejnost. Na otázku, jak reagovat na lhostejnost okolí, hledá v současnosti církve odpověď jen velmi obtížně. Církve se musí vypořádat se skutečností, že se k lidem dostává mnoho jiných nabídek(např.přístupy k informacím, možnosti, jak trávit volný čas...) - „zvěstí“, a zvěst o Kristu je pouze jednou z nich.

V. Závěr

Jádrem křesťanství je zvěst o vzkříšení. V budoucnosti se však bude muset křesťanská církev vyrovnat se skutečností, že její zvěst, a tedy i radostná zvěst o vzkříšení ukřižovaného Ježíše Krista, zní a bude znít ve světě, ve kterém je slyšet spousta různých hlasů, výzev, nabídek a příběhů. A mnohé se budou zdát velice lákavé a podnětné.

Jak si počínat, aby jedinečná zvěst, kterou církev nese, nezapadla a měnila životy lidí na celém světě, dávala jim novou naději tam, kde tento svět už žádnou naději nevidí, aby osvobozovala, zbavovala lidi strachu?

Ve své práci jsem uvedl, že ve srovnávaných kázáních se autoři shodnou, že pro přijetí zvěsti o vzkříšení je nutné vnitřní svědectví Ducha svatého. Tím spíše je to nutné u samotného kazatele. Nelze kázat o něčem, co kazatel sám neprožil, nepřijal. Vzkříšení Kristovo musí být zákonitě zorným úhlem, pod kterým kazatel vidí tento svět a především sám sebe.

K uvedenému požadavku přistupuje poctivá práce s Biblií, profesionálně provedená exegeze. Sebelepší úvahy, nápaditě, logicky sestavené dispute nenahradí to, že kazatel nechá zaznít biblický text v jeho jedinečnosti a jeho zvěst se bude snažit reprodukovat, přetlumočit.

Základem zvěsti kázání o vzkříšení je zcela jistě to, že Bůh zjevený v Kristu přináší člověku svobodu, nové východisko tam, kde obyčejně už žádné východisko vidět není.

A když už se člověk na cestu ke svobodě zjevené v Kristu vydal, měl by si být vědom skutečnosti, že na této cestě nemůže jít sám. Musí na ní jít veden tím, kdo jej na tuto cestu uvedl, tedy samotným Hospodínem. Jak si věřící na této cestě počínal a jak využíval dary jemu svěřené, bude jednou skládat účty.

Lze si jen přát, aby zvěst o vzkříšení byla i nadále jádrem života církve, jejím potěšením. Díky tomu potom může přinést novou naději, radost a smysluplnější život co největšímu počtu lidí v současnosti i budoucnosti.

VI. Seznam použité literatury

- Bible : Písmo svaté Starého a Nového zákona : český ekumenický překlad. 6. vyd. Praha : Česká Biblická společnost, 1992. 863 s., 287 s.
- Bible svatá: aneb všecka svatá písmena Starého i Nového zákona, podle posledního vydání Kralického z roku 1613. Praha : Česká biblická společnost, 1991. 831s. 270s.
- Novotný, Adolf. Biblický slovník. Fotomechanický přetisk vydání z roku 1956, Kalich a Česká biblická společnost, 1992, svazek 2, hesla P – Ž , 863 s.
- Von Allmen, Jean, Jacques; et all. Biblický slovník. Přel. Jan Měřejovský se spolupracovníky. 1.vyd.Praha: Kalich, 1987. 360s.
- Karásek, Svatopluk. Boží trouba: Kázání. Praha: Kalich, Torst ,2000, 405 s.
- Křenek, Josef. Duchem Páně k svobodě: Sbíрка Kázání. Praha: Grafický umělecký ústav V. Neuberta a synů, 1922, 250 s.
- Košut, Benjamin. Kázání nedělní a sváteční na celý rok, Praha, 1896
- Kázání Jana Karafiáta. Stenogr. zachytil Adolf Novotný. Praha: Husova československá evangelická fakulta bohoslovecká, 1948, díl druhý, 445 s.
- Kristus – život náš: Sbíрка vybraných kázání Lubomíra Tardyho. Třebíč: Českobratrský evangelický sbor v Třebíči, 1925, 303 s.
- Pokorný, Petr. Vznik christologie: Předpoklady teologie Nového zákona. 1.vyd. Praha: Kalich, 1989, 218 s.
- Pokorný, Petr ; Veselý, Josef. Perspektiva víry: Úvod do eschatologie. 1 . vyd. Praha: Kalich, 1992, 207 s.
- Císař, Ferdinand. Postilla: Chléb života. Čáslav: Časopis Hus, 1892. 728 s.
- Sbíрка kázání pro čtené služby Boží: I 1995/ 1996. Praha: Synodní rada ČCE, 1995
- Sbíрка kázání pro čtené služby Boží: I 1999/ 2000. Praha: Synodní rada ČCE, 1999
- Sbíрка kázání pro čtené služby Boží: I 2000/2001. Praha: Synodní rada ČCE, 2000